

A MAGYAR KIR.
FÖLDTANI INTÉZET
ÉVI JELENTÉSE
1924-RŐL.

*A magyar királyi földmivelésügyi miniszter fennhatósága alatt álló
m. kir. Földtani Intézet kiadása.*

BUDAPEST. 1928.
M. KIR. FÖLDTANI INTÉZET HÁZINYOMDÁJA

1928. július 10.

A JELENTÉSEK TARTALMÁÉRT A SZERZŐK FELELŐSEK,

a kiadásért felelős
DR. FERENCZI ISTVÁN,
az Intézet maganyelvű kiadványainak szerkesztője.

A Magyar Királyi Földtani Intézet személyzete

1924. december 31-én.

Igazgató :

(Üresedésben ; az Intézet vezetésével megbízva dr. PÁLFY MÓRIC főgeológus, lásd alább.)

Főgeológusok :

- PÁLFY MÓRIC bölcsészdoktor, m. kir. főbányatanácsos, a M. Tud. Akadémia I. tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat vál. tagja és Szabó József érménck tulajdonosa, az Orsz. Bányászati és Kohászati Egyesület vál. tagja és aranyérménck tulajdonosa, a m. kir. Természettud. Társulat vál. tagja, a II. oszt. polg.-hadiérmekereszt tulajdonosa. (Budapest, IX., Lónyai-utca 54.)
- TREITZ PÉTER m. kir. főbányatanácsos, a Magyarhoni Földtani Társulat és a Magyar Földrajzi Társaság vál. tagja, az „Internationale Mitt. für. Bodenkunde“ belső munkatársa, a „Comité de la Carte Agrogéologique de l'Europe“ igazgatóságának tagja, a II. oszt. polg. hadiérmekereszt tulajdonosa. (Budapest, VII., Stefánia-út 17.)
- HORUSITZKY HENRIK m. kir. főbányatanácsos, okl. gazdász, a Szent István Akadémia rendes tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat és a Barlangkutató Szakosztály vál. tagja, a Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlése állandó választmányának tagja, a II. oszt. polg. hadiérmekereszt tulajdonosa. (Budapest, VII., Damjanich-u. 30.)
- TIMKÓ IMRE m. kir. főbányatanácsos, a debreceni Tisza István Tudományos Társaság tagja, a „Kaukázusi Természettudományi Társaság“ külső tagja, a II. oszt. polg. hadiérmekereszt tulajdonosa. (Budapest, VIII., Körös-u. 26.)
- LIFFA AURÉL bölcsészdoktor, műegyetemi c. rendkívüli tanár, a Magyarhoni Földtani Társulat alelnöke, volt népf. tűzérszázados, az ezüst és bronz „Signum Laudis“, a Károly-csapatkereszt tulajdonosa. (Budapest, VIII., Práter-u. 66.)
- ÉMSZT KÁLMÁN gyógyszerészdoktor, a Magyarhoni Földtani Társulat, a Magyar Mérnök- és Építészegylet, a Bányászati és Kohászati Egyesület vál. tagja, volt népf. gyógyszerészhadnagy, az arany érdemkereszt tulajdonosa. (Budapest, IX., Közpaktár-u. 24.)
- LÁSZLÓ GÁBOR bölcsészdoktor, a Szent István Akadémia r. tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat vál. tagja, volt népf. honvédfőhadnagy, a II. oszt. német vaskereszt tulajdonosa. (Budapest, VII., Stefánia-u. 22.)
- KADIC OTTOKÁR bölcsészdoktor, egyetemi m. tanár, a Magyarhoni Földtani Társulat vál. tagja, Barlangkutató Szakosztályának alelnöke, a gráci „Verein f. Höhlenkunde in Ost.“ I. tagja, a Pannonia Turista Egyesület és a Természetbarátok Turista Egyesülete t. tagja, a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület Barlangkutató Szakosztályának elnöke. (Budapest, VII., Thököly-út 145.)

- ROZLOZSNIK PÁL, a Magyarhoni Földtani Társaság vál. tagja, volt népf. tüzérszázados, az ezüst és bronz „Signum Laudis“ tulajdonosa. (Budapest, Murányi-u. 34.)
- Konyhai és kisbatskói MAROS IMRE okl. középisk. tanár, volt tart. tüzérszázados, a hadiékítményes III. oszt. katonai érdemkereszt, az ezüst és bronz „Signum Laudis“, a Károly-csapatkereszt tulajdonosa. (Budapest, I., Várfok-u. 8.)

Osztálygeológusok :

- SCHRÉTER ZOLTÁN bölcsészdoktor, okl. középisk. tanár, a Magyarhoni Földtani Társulat, a Barlangkutató Szakosztály és a Hidrológiai Szakosztály, valamint a Magyar Földrajzi Társaság vál. tagja. (Budapest, VII., Ilka-u. 22.)
- Telegdi RÓTH KÁROLY bölcsészdoktor, a Magyarhoni Földtani Társulat vál. tagja, volt tart. tűzérőhadnagy, a hadiékítményes III. oszt. kat. érdemkereszt, az ezüst és bronz „Signum Laudis“ és a Károly-csapatkereszt tulajdonosa. (Budapest, IX., Bakáts-tér 5.)
- VENDL ALADÁR „sub auspiciis regis“ bölcsészdoktor, műegyetemi c. rendk. tanár, a m. kir. József Műegyetemen a „közöttan“ meghívott előadója, a M. Tud. Akadémia I. tagja, a Magyarhoni Földtani Társulat vál. tagja, volt. nép. honvédfőhadnagy. (Budapest, VII., Vörösmarty-u. 10/b.)
- VIGH GYULA bölcsészdoktor. (Budapest, I., Lóránt-út 2/a.)
- FERENCZI ISTVÁN „sub auspiciis regis“ bölcsészdoktor, a m. kir. Földtani Intézet kiadványainak szerkesztője, a Magyarhoni Földtani Társulat vál. tagja. (Budapest, I., Dániel-út 6.)

Térképész :

- PITTER TIVADAR, a kath. és polg. jub. érem tulajdonosa, volt népf. főhadnagy. (Budapest, VII., Alpár-u. 8.)

Titkár:

- Vrecbélyi MARZSÓ LAJOS bölcsészdoktor, a Turáni Társaság (Magyar Keleti Kulturaközpont) és a Wesselényi Vívó Klub főtitkára. (Budapest, VIII., Üllői-út. 30.)

Rajzoló :

- Tápiószentmártoni DÖMÖK TERÉZ okl. rajztanárnő. (Budapest, X., Pongrácz-út IX. 44. a.)

Könyvtáros :

- HALAVÁTS GYULA m. kir. főbányatanácsos, ny. főgeológus, megbízva a könyvtárosi teendők ellátásával. (Budapest, VIII., Rákóczi-tér: 14.)

Szolgálattételre beosztott vegyész ;

- SCHERF EMIL okl. vegyészmérnök, m. kir. vegyész, a vitészégi érem szalagján adományozott koronás arany érdemkereszt tulajdonosa, a Nemzetközi Talajtani Társaság kémiai szakosztályának titkára. (Budapest, I., Alkotás-u. 31.)

Hivatali segédtsiztek :

- HEIDT DÁNIEL térképész. (Budapest, VII., Damjanich-u. 34.)
- BRYSON PIROSKA gépirónő. (Budapest, VI., Lehel-u. 10.)

Preparátor :

HABERL VIKTOR szobrász. (Budapest, IX., Ferenc-u. 30.)

Műszaki napidijas :

KARVÁZY ZSIGMOND. (Budapest, VIII., Baross-u. 88.)

Laboránsok :

(betöltetlen)

Gépész :

BERECZKY JÁNOS. (Budapest, VII., Stefánia-út 14.)

Kapus :

NÉMETH JÁNOS egyéb altiszt, volt m. kir. csendőrmester. (Budapest, VII., Stefánia-út 14.)

Intézeti és egyéb altisztek :

VAJAI JÁNOS kezelő altiszt, (Budapest, VII., Egressy-út 2.)

TÓTH JÁNOS egyéb altiszt. (Budapest, VII., Stefánia-út 14.)

KELEMEN JÁNOS I. o. altiszt. (Budapest, I., Budafoki-út 15.)

Segédaltisztek :

WINDISCH FERENC házmester. (Budapest, VII., Stefánia-út 14.)

özv. KÖLÖS JENŐNÉ. (Gyömrő, Fő-u. 91.)

Baross Gábor. (Rákoskeresztúr, Báthory-u. 7.)

Papp László. (Kispest, Atilla-u. 61.)

Baross Gáborné. (Rákoskeresztúr, Báthory-u. 7.)

Tószeghy István. (Erzsébetfalva, Gólya-u. 11.)

A m. kir. Földtani Intézet kilépett és nyugdíjazott szakszemélyzete.

- KÖSZEGI WINKLER BENŐ sclmechányai akadémiai tanár, segédgeológus 1869—1871. (kilépett).
- MÁTYÁSFAI MATYASOVSKY JAKAB osztálygeológus 1872—1887, (nyugd.).
- Dr. SCHAFARZIK FERENC műegyetemi tanár, geológus, 1882—1905, (kilépett).
- LACKNER ANTAL II. oszt. geológus, 1906—1907, (kilépett).
- TELEGDI RÓTH LAJOS, főbányatanácsos, főgeológus, 1870—1913, (nyugd.).
- Dr. PAPP KÁROLY egyetemi tanár, 1900—1915., osztálygeológus (kilépett).
- HALAVÁTS GYULA főbányatanácsos, főgeológus, 1874—1918, (nyugd.).
- Dr. JABLONSKY JENŐ II. oszt. geológus, 1918—1919, (kilépett).
- Dr. JEKELIUS ERICH II. oszt. geológus 1916—1919, (kilépett).
- Dr. SZINNYEI MERSE ZSIGMOND I. oszt. geológus, 1912—1921, (nyugd.)
- Dr. LAMBRECHT KÁLMÁN II. oszt. geológus, 1919—1922, (áthelyeztetett).
- Dr. KORMOS TIVADAR osztálygeológus, 1908—1922, (nyugd.).
- Dr. SZONTAGH TAMÁS igazgató, 1889—1924, (nyugd.).
- Dr. TOBORFFY GÉZA osztálygeológus, 1911—1924. (nyugd.).

A m. kir. Földtani Intézet elhunyt szakszemélyzete.

- Gyulai GAÁL DÉNES geológus-gyakornok, 1870—1871. IX. 18.
- PÁVAY VAJNA ELEK ideiglenesen alkalmazott osztálygeológus, 1870—1874. V. 13.
- STÜRZENBAUM JÓZSEF segédgeológus, 1874—1881. VIII. 4.
- Dr. HOFMANN KÁROLY főgeológus, 1868—1891. II. 21.
- Prudniki HANTKEN MIKSA igazgató, 1868—1882. (Meghalt 1893. VI. 26.)
- PRIMICS GYÖRGY segédgeológus, 1892—1893. VIII. 9.
- ADDA KÁLMÁN osztálygeológus, 1893—1900. (Meghalt 1901. VI. 26.)
- Dr. PETHŐ GYULA főgeológus, 1882—1902. X. 14.
- Nagysúri BÖCKH JÁNOS igazgató, 1866—1908. (Meghalt 1909. V. 10.)
- GÜLL VILMOS geológus, 1900—1909. XI. 18.
- KALECSINSZKY SÁNDOR fővegyész, 1883—1911. VI. 1.
- Dr. POSEWITZ TIVADAR főgeológus, 1887—1916. (Meghalt 1917. VI. 14.)
- Terebesfejérpataki GISELL SÁNDOR főbányatanácsos, főgeológus 1863—1908. (Meghalt 1919. XI. 17.)
- Dr. Lóczi LÓCZY LAJOS igazgató, 1883—1886, 1908—1919. (Meghalt 1920. V. 14.)
- Palini INKEY BÉLA főgeológus, 1891—1897. (Meghalt 1921. VIII. 31.)
- Dr. VOGL VIKTOR osztálygeológus, 1909—1923. VIII. 23.
- Dr. HORVÁTH BÉLA osztálygeológus, 1909—1923. VI. 22.
- Dr. Semsei SEMSEY ÁNDOR tb. igazgató. (Meghalt 1923. VIII. 14.)

Igazgatósági jelentés.

Irta : Dr. PÁLFY MÓRIC.

Már az 1920—1923. évekről kiadott jelentésünkben ráutaltunk arra, hogy 1923. október havában Dr. SZONTAGH TAMÁS, a m. kir. Földtani Intézet vezető aligazgatója nyugdíjazását kérte, aminek alapján a Földművelésügyi Miniszter Úr Ónagyméltósága Őt 8121/1923 sz. rendeletével 1924. évi június hó 30-iki napjával állandó nyugdíjba helyezte és az Intézet vezetésével az új igazgató kinevezéséig engemet bízott meg. Így nekem jutott a feladat az Intézet 1924. évi működéséről is még beszámolni.

Abban az időben, amikor a Földtani Intézet ezen évi jelentése napvilágot lát, az Intézet igazgatója Dr. NOPCSA FERENC báró, akivel való közös megállapodás alapján tértünk el már most is az Évi jelentések 1882. óta használt formájától.

A személyi ügyek során mindenekelőtt dr. SZONTAGH TAMÁS távozásáról kell megemlékeznem, aki 1889-ben lépett az Intézet szolgálatába s így 35 évi munkásság után távozott körünkől.

SZONTAGH TAMÁS külső munkásságának javarésztét a Királyerdő tanulmányozására, majd pedig PÁLFY MÓRIC és ROZLOZSNIK PÁL társaságában a Bihar-, Béli- és Momahegységek reambulációjára fordította. Különös előszeretettel a geológia gyakorlati alkalmazásának ügykörében dolgozott s különösen nagyon becses és felette gazdag adatokat gyűjtött össze a hidrológia terén. Jó részben az Ő fáradozásának köszönhetjük a még feldolgozásra váró igen gazdag fúrás minta gyűjteményünket. Szolgálatának egész ideje alatt múzeumunk gyarapítását és fejlesztését mindig igen lelkesen karolta fel úgy, hogy gyakorlati irányú gyűjteményünk jó részét Ő hordotta össze és állította is fel; hasonlóan főleg az Ő buzgóságának köszönhetjük párját ritkító terminológiai és dinamógeológiai gyűjteményünk egybegyűjtését is.

Már BOCKH JÁNOS igazgatósága alatt is sokat segédkezett az Intézet adminisztrációja körül s LOCZY LAJOS 10 évi igazgatósága alatt, mint az Intézet aligazgatója, majdnem kizárólag Ő végezte azt.

LOCZY LAJOS 1919. év őszén förtént nyugalomba vonulása után a lehető legszomorúbb viszonyok között az Ő vállalaira nehezült az Intézet vezetése. Aki ismeri ezen szomorú időket s tudja, hogy a kommunizmus menyire főnkre tette Intézetünket is, nem fog csodálkozni azon, hogy a legnagyobb jóakarattal is évek kellettek, amíg az Intézet munkaképessége lassanként visszatérhetett. Nyugalomba vonulása alkalmával érdemei elismerésül a Kormányzó Úr Őfőméltósága a m. kir. Földtani Intézet igazgatója címmel tüntette ki. Az Intézet tagjai távozásával egy melegszívű, igazi kollegiális érzésű jóbaráttól váltak meg. Őszintén kívánjuk, hogy a jól kiérdemelt nyugalmat hosszú ideig, jó egészségben élvezhesse.

Mint örvendetes eseményt kell felemlítenem, hogy dr. FERENCZI ISTVAN I. oszt. geológus, aki 1917 óta áll az intézet szolgálatában, végre a VIII. fizetési osztályba osztálygeológussá neveztetett ki, viszont igaz sajnálattal értesültünk a Földművelésügyi Miniszter Úr Őnagyméltóságának december hó 23-án kelt 7025/el. számú azon rendeletéről, amellyel dr. TOBORFFY GÉZA osztálygeológust a létszámapasztással kapcsolatosan 1925. június 30-iki kezdettel ideiglenes nyugdíjba helyezi. TOBORFFY 1911-ben neveztetett ki praeparátorrá, 1916-ban pedig geológussá, 1922-ben osztálygeológussá. Szeretett kartársunk távozását körünkből őszintén sajnáljuk, reméljük azonban, hogy gazdasági helyzetünk megerősödésével ismét visszatérhet majd körünkbe.

Meleg ünnepségekben részesítettük november hó 1-én HALAVÁTS GYULA ny. m. kir. főbányatanácsos-főgeológust a Földtani Intézetnél való alkalmazásának 50 éves évfordulója alkalmából. HALAVÁTS GYULA 1874. november 1-én lépett a Földtani Intézet szolgálatába s 44 évi tényleges szolgálat után 1918. szeptember végén vonult nyugdíjba, de azóta is — mint szaknapi díjas — könyvtárunkat igen nagy odaadással és pontossággal kezeli.

Kémiai laboratóriumunk két laboránsát veszítettük el, amennyiben SZEDLYAR ISTVAN I. oszt. műszaki altiszt június hó végével saját kérelmére állandó nyugdíjba helyeztetett, míg ERDELYI BELA műszaki altiszt július hó 26-án hirtelen elhunyt. SZEDLYAR ISTVAN 1887 óta, ERDELYI BELA 1911 óta állottak az Intézet szolgálatában. Mindketten köteleességtudásukkal és szorgalmukkal mindenkor az Igazgatóság elismerését érdemelték ki. A m. kir. Földművelésügyi Miniszter Úr augusztus hó 21-én helyükbe KELEMEN JÁNOS I. oszt. műszaki altisztet helyezte át az Intézethez; nevezett azonban — saját kérésére — a létszámapasztással kapcsolatosan 1925. június hó végével nyugdíjaztatott s addig is szabadságoltatott. Így tehát laboratóriumunk teljesen laboráns nélkül maradt.

Kapcsolatban ezzel fel kell említenem, hogy kinevezett altiszt szemele-

zetünk már a halálozások és nyugdíjazások folytán annyira megapadt, hogy az Intézet vagyonát is majdnem kizárólag ki nem nevezett segédaltisztekre és napszámosokra kell bízni, amennyiben jelenleg már csakis 3 kinevezett altisztünk van s azok közül is egy a kapusi szolgálatot látja el.

Intézetünk tagjai közül dr. LIFFA AURÉL főbányatanácsos, főgeológus és dr. VENDL ALADÁR osztálygeológus, mint a József kir. műegyetem ny. rk. tanárai a Műegyetemen előadásokat tartottak, előbbi a kristálytanból és kristályoptikából, utóbbi pedig a kőzettanból. Dr. KADIC OTTOKAR főgeológus, kinek egyetemi magántanári képesítése a jelen évben a gerincesek őslénytanára is kiterjesztetett, a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen az Emlősök paleontológiájából, Magyarország barlangjairól és őslakóiról tartott előadásokat és Osteológiai gyakorlatokat.

* * *

Az Intézet 1924. évi működéséből külön ki kell emelni a Földművelésügyi Miniszter Úr Ónagyméltóságának hozzájárulásával a március hó 18, 19-én megtartott **agrogeológiai értekezletet**. Amikor ezt az értekezletet összehívtuk, az a cél vezetett, hogy úgy a hivatalos körök, mint a gyakorlatilag foglalkozó szakemberek figyelmét felhívjuk az agrogeológiai és talajtani vizsgálatoknak nemcsak tudományos, de nagy mezőgazdasági fontosságára is, valamint az is, hogy megismerhessük a gyakorlati mezőgazdáknek az ezirányú vizsgálatokkal szemben támasztott igényeit és kívánságait. Az igen élénk érdeklődés mellett megtartott értekezleten mintegy 45 szakember jelent meg a kir. József Műegyetem, a Közgazdasági Egyetem, a gazdasági főiskolák, a kísérletügyi intézmények, Mezőgazdasági kamarák, OMGE, Kertészeti tanintézet, Orsz. Vízépítési igazgatóság, Vegyészeti intézetek stb. képviselőiből, akik egyértelműleg megállapították az értekezlet szükségességét és nagy fontosságát s kívánatosnak tartották, hogy azok gyakrabban ismétlődjenek meg.

Az értekezleten mindenekelőtt az agrogeológiai osztály tagjai tájékoztatták a megjelenteket a Földtani Intézet ezirányú eddigi munkájáról. Tájékoztató előadásokat tartottak: MÁROS IMRE a térképfelvétel technikájáról, a fúrási pontok elhelyezéséről és a gödrök jelentőségéről, a szelvény megálapításáról, dr. LASZLÓ GÁBOR a különleges jelzésekről (főzeg, szik, réti-mészkö stb.), TIMKÓ IMRE a feltalaj petrográfiai jelzéséről, mi van a térképen kitéüntetve és hogyan vannak a talajdifferenciák felrajzolva, HORUSITZKY HENRIK az altalaj geológiájáról, mit kell az altalajban kijelölni és hogyan

vannak az altalaj-differenciák a térképen feltüntetve és végül TREITZ PÉTER a klimazonális átnézetes talajtérképről, a részletes felvétélről és talajtípusok monográfikus leírásáról.

Az értekezletre a m. kir. Földművelésügyi Miniszter Úr külön költségadományából kiadtuk TREITZ PÉTER-től több mint 4 ív terjedelemben 1 térképmelléklettel: „M a g y a r á z ó a z o r s z á g o s á t n é z e t e s k l i m a z o n á l i s t é r k é p h e z „ című ismertető füzetet.

Az előadások után igen élénk érdeklődés mellett részletes és minden tekintetben tanulságos vita indult meg, amely kiterjedt az agrogeológiának és talajtannak minden ágazatára, valamint annak a gyakorlati élettel való kapcsolására. Az értekezleten elhangzott kívánságokat összefoglalva terjesztettük fel a Miniszter Úr Önagyméltóságához, amelyből szükségesnek tartunk néhány részt e helyen is nyilvánosságra hozni.

„Az agrogeológiai felvételekre az értekezlet egyhangúlag azt a véleményét nyilvánította, hogy azok a jövőben is ugyanolyan módon folyjanak, mint a múltban, azonban szükségesnek látja, hogy azok a klimazonális talajbeosztás tekintetbevételével történjenek és pedig készüljenek :

- a.) átnézetes felvételek genetikai és petrográfiai (fizikai) alapon 1 : 200.000-es méretben ;
- b.) részletes felvételek szintén genetikai és petrográfiai (fizikai) alapon 1 : 25.000-es méretben, melyek felhasználnák a különböző irányú, a mezőgazdaság érdekeit közvetlenebbül szolgáló speciális biológiai, klimatológiai stb. vizsgálatokat is ;
- c.) helyi felvételek, részletesebb, kataszteri térképeken, amely felvételek monográfiászerűleg dolgoztatnának fel.

Amíg az „átnézetes“, sőt mezőgazdasági szempontból még a „részletes“ felvételek is csak áttekintő tájékoztatást nyújtanak, addig a helyi felvételek lennének azok, amik a legkülönbözőbb irányú vizsgálatokra kiterjedve a mezőgazdaság érdekeit közvetlenebbül szolgálják.

Úgy az átnézetes, mint a részletes és helyi térképfelvételek közösen megállapítandó egységes terv szerint készítenők.

Térképek kiadása. Az agrogeológiai térképeket az értekezleten elhangzottak szerint a fentebb jelzett felvételek alapján átnézetesen 1 : 200.000-es, részletesen 1 : 25.000-es vagy mint eddig történt 1 : 75.000-es méretben kellene kiadni, míg a helyi térképek méretét a rendelkezésre álló méretalap és az agrogeológiai térképek részletezése állapítaná meg. A leg sürgetőbb feladatnak jelentette ki az értekezlet az átnézetes, valamint a készen levő részletes térképek kiadását . . . .“

„Általánosan megnyilvánult kívánság, hogy a kiadandó térképek eddigi komplikáltsága és zsúfoltsága mellőztessék és oly módon tétessenek azok közé, hogy azokat a kevésbé szakember is megérthesse, valamint feltétlenül szükségesnek tartja az értekezlet, hogy a térképekhez a gazdáknak is könnyen megérthető modorban írt magyarázó szöveg mellé-

kellessék, melyben ki kellene térni olyan dolgokra, amiket a térképen feltüntetni nem lehet (klimatológiai, biológiai, hidrológiai stb. adatok), Ebben a magyarázóban különös súlyt kellene helyezni a térképekre eső területen előforduló talajtípusok laboratóriumi vizsgálatainak közlésére is. Gondoskodni kellene azután, hogy ezekre a kiadványokra a gazdaközönség figyelmébe irányíttassék.

Laboratóriumi vizsgálatok. Kapcsolatban az előző pontban foglaltakkal, az értekezlet elengedhetetlennek tartja, hogy az agrogeológiai felvételek laboratóriumi vizsgálatokkal legyenek kapcsolatosak s ezért — ha fokozatosan is — a Földtani Intézet agrogeológiai laboratóriuma állíttassék vissza. E vizsgálatok részint fizikai, részint kémiai elemzésekre terjedjenek ki a tudomány által elfogadott vagy újabban felállítandó módszerek szerint. . . .

„A laboratóriumi vizsgálatok eredménye értekezésekben vagy monográfiákban tétetnek közé, de könnyen érthető magyarázatokkal kísérvé megjelennek a térképmagyarázóknak is.

Az agrogeológia, ill. talajismerettan fokozottabb tanítása. Végzett gazdászok és erdészek beosztása a Földtani Intézethez. Mindezen vizsgálatoknak az értekezlet csak akkor tulajdoníthat a mezőgazdaságra gyakorlati fontosságot, ha a gazdaközönségünk a talajismeretben megfelelőbb kiképzést nyer. A végzett gazdaközönségnek ebben az irányban való jelenlegi átlagos képzettsége mellett vajmi kevés gyakorlati eredménye lehet e vizsgálatoknak, ezért feltétlenül szükségesnek tartja az értekezlet a gazdasági főiskolákban a talajismeretnek, mint önálló tantárgynak bevezetését és pedig oly módon, hogy a gazdasági főiskolákban külön tanszéket nyerne, míg a gazdasági akadémiákon és gazdasági iskolákban külön tárgyként kellene előadni. . . . Kapcsolatban ezzel a kérdéssel kiváratosnak mondta ki az értekezlet azt is, hogy évenként 1—1 végzett gazdász és erdőmérnök, akiknek a kémiában és geológiában is a kellő alapismereteik megvannak, a Földtani Intézethez osztásának be a talajismeretben való kiképzés végett.

Az intézeti tagok utánpótlása. A talajtani vizsgálatok iránya az agrogeológiával foglalkozó geológustól igen sok oldalú alapos képzettséget kíván meg. Míg a múltban azt tartották, hogy elegendő a gazdasági szakképzettség megfelelő geológiai ismeretekkel, vagy geológiai képzettség mezőgazdasági ismeretekkel, addig a tudománynak az utolsó évtizedekben való haladása a kémiai szakképzettséget tolta előtérbe, azonban igen erős geológiai, illetve petrográfiai, biológiai és klimatológiai ismeretekkel, nem számítva a mezőgazdasági, különösen növénytermelési ismereteket. Ezeket az ismereteket a rendszer tanulmányi idő alatt egyetlen főiskolán sem lehet megszezeni.

Mint hogy a jövőben az agrogeológusok utánpótlásánál az intézmény érdeke az, hogy olyan fiatal emberek kerüljenek az intézet státusába, akiknek a szükséges tudományszakok mindenikében meg van a kellő alapismeretük ahhoz, hogy ezen studiumokat az intézet keretében tovább fejleszthessék, már most gondolni kell újabb fiatal erőknél kiképzésére. . . .

„Az előadottakból kitűnik, hogy az agrogeológiai vizsgálatoknak a Földtani Intézet is a megtartott értekezlettel egyértelműleg csak akkor tulajdoníthat kellő gyakorlati értéket, ha e vizsgálatoknak a tudomány mai állása szerint való végzésére megfelelő új geológusnemzedéket és a vizs-

gálati credmények megértésére kellően képzett gazdákat nevelünk. Ezért sürgősen gondoskodni kellene: 1.) fiatalabb erőknek kiképzéséről, 2.) a felvételeknek megfelelő anyagi támogatásáról, 3.) a már meglevő térképeknek a gazdáktól is érthető magyarázókkal kísért kiadásáról, 4.) az Intézet fizikai és kémiai laboratoriumainak fokozatos helyreállításáról is, de nem kevésbé fontos feladat lenne 5.) a gazdasági alsóbb és felsőbbfokú iskolákban a talajismeretnek intenzívebb tanítása. Kapcsolatos lenne az utóbbival 1—1 végzett gazdasznak és erdőmérnöknek az Intézethez továbbképzés céljából való beosztása.”

* * *

Az egyes minisztériumok és hatóságok a lefolyt évben is — mint a titkári jelentésben látható — gyakran keresték meg véleményadás végett intézetünket. Többek között véleményt adtunk a m. kir. Pénzügyminiszter Úrnak az elszakított területen volt állami fémhányák ércikincisére vonatkozólag, valamint a kereskedelemügyi és pénzügyminiszter uraknak arra a kérdésre, hogy a borsodi szénterületen mely bányák termékei tekinthetők ligniteknek? Ennek a kérdésnek elbirálása azért volt nagyfontosságú, mert a lignitek az Államvasúton tekintélyes tarifakedvezményt élveznek. Felhasználtuk ezt az alkalmat arra, hogy rámutassunk, hogy a borsodi medence szenei, amiket az utóbbi időben számtalan kisebb bányában igen nagy mennyiségben tártak fel és aknáztak ki, bár barnaszénnek vannak minősítve, de távolról sem egyenértékűek a salgótarjánkörnyéki, dorogi, tatai stb. barnaszénekkel. Ezért, hogyha e gyenge minőségű barnaszénekre is ugyanolyan vasúti tarifát alkalmaznak, mint a többiekre, feltétlenül válságba fognak jutni a borsodi bányák. Helyes széngazdasági politika mellett pedig arra kellene törekedni, hogy ne csak a mérsékelt mennyiségben rendelkezésre álló jó barna szeneinket használjuk fel még oly esetben is, amikor a gyengébb minőségű is felhasználható lenne, hanem kedvezményekkel támogassuk a gyengébb minőségű szén termelő bányák fennmaradását, mert ez által a jobb tüzelőanyagunkkal takarékoskodhatunk.

* * *

Mult évi jelentésünkben megemlékeztünk arról, hogy múzeumunkat végre annyira rendezhettük, hogy 1923. június hó végén a nagyközönségnek is megnyithattuk. Örömmel jelenthetjük, hogy úgy a nagyközönség, mint tanáraink vezetése alatt nemcsak a fővárosi, hanem a vidéki iskolák tanulói

Is igen szép számmal látogatták múzeumunkat s bár a téli hónapokban fűtés hiánya miatt a múzeum zárva volt, 1923. június 24-től 1924 végéig több mint 7300-ra tehető a látogatók száma. Azokban az esetekben, amikor csoportos látogatásokat jelentettek be, mindig gondoskodtunk arról is, hogy a látogatókat geológusok vezessék a múzeumban s szakszerű magyarázatokkal szolgáljanak.

A tavaszi hónapokban megkezdtük a még teljes rendetlenségben levő főkgyűjtemény rendezését is, de csak a hegységek szerint való csoportosításig juthattunk el, míg azokon belül a további rendezés, cédulázás és kiscsoportosítás nagy munkája még a jövő feladata lesz.

* * *

Meg kell emlékezzünk **intézeti palotánkról** is, amelyen évek hosszú sora óta a jelen évben történt lényegesebb javítás; ez azonban csak a kezdet, mert még igen sok és költséges renoválásra van szükség, amennyiben a 25 éves épületen építése óta lényeges javítás eddig még nem történt. A javítások közül leglényegesebb az épület délkeleti sarkának alátámasztása és a központi fűtés kazánjainak kicserélése. Az épület délkeleti sarka ugyanis a helytelen alapozás miatt mintegy 10—12 m hosszúságban oly nagy mértékben süllyedt, hogy az épület biztosítása végett feltétlenül szükséges volt e hosszúságban a felszín alatt 6·80 m mélységről való alátámasztása. Központi fűtésünk kazánjai 25 fűtési idényen át tettek szolgálatot s az utóbbi években már egészen használhatatlanokká váltak. Teljesen új, modern kazánokat, sajnos, jelenleg sem építhettünk be, azonban a m. kir. Földművelésügyi Miniszter Úr az Ámpelologiai intézet két alig használt, egyenként 60 m² felületű kazánját adta át az intézetnek, amelyeknek beépítése december hó elejére elkészült úgy, hogy a tél hátralevő részén már rendszeresen fűthettük az Intézet dolgozó helyiségeit.

Ezeken kívül nagyobb javítási munkákat végeztek az intézeti palota tetőzetén, valamint átfestették az ablakoknak és ablakredőnyöknek külső részét is.

* * *

A rendelkezésünkre álló csekély költségadományból igyekeztünk **könyvtárunkat** is fejleszteni, valamint **kiadványaink** közül is a magánvállalatok hathatós támogatásával valamit kiadni.

Főleg gyakorlati célokat is szolgáló munkák kiadásának költségeire a

Magyar Általános Kőszénbánya RT. 2 millió, a Borsodi Bányatársulat 5 millió, a Rimamurány-Salgótarjáni Vasmű RT. 3 millió, a Budapestvidéki Kőszénbánya RT. 3 millió; a Hungária Kőszénbánya RT. 70.000 koronát, összesen 13,070,000 K=ft adományoztak. 1924-ben a következő munkákat adtuk ki:

ROZLOZSNIK PÁL: Bevezetés a nummulinák és assilinák tanulmányozásába. (A m. kir. Földtani Intézet Évkönyve, XXVI. k., 1. füzet).

DR. PÁLFY MÓRICZ: A Rudabányai hegység geológiai viszonyai és vasérctelepei. Függetlenül: DR. SUMEGHY JÓZSEF: Szalonna és Martonyi forrásmésző-faunája. (A m. kir. Földtani Intézet Évkönyve, XXVI. k., 2. füzet).

TREITZ PÉTER: Magyarázó az országos átnézetes klimazonális talajterképhez. (A m. kir. Földtani Intézet kiadványai).

ROZLOZSNIK PÁL: A tatabányai szénmedence bányaföldtani térképe (1 : 12.500).

Könyv és térképtárunk a lefolyt évben is főleg cserepéldányokkal szaporodott; különmunkák vásárlására csekély költségadományunkból csak kis összeget fordítottunk.

* * *

Az országos részletes felvételek ügyére térve át, örömmel jelenthetem, hogy az előző évi állapothoz képest a lefolyt évben ebben a tekintetben némi javulás mutatkozott, amennyiben a geológusok 2 teljes hónapot tölthettek munkaterületeiken. Ezt az aránylag hosszú felvételi időt úgy érthetjük el, hogy az intézet négy tagja nem vett részt az országos felvételekben, hanem folytatta a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszter Úr megbízásából a hazai szénterületek szénvagyonának felbecslését s így a részükre járó felvételi átalány az intézet többi geológusa közt volt szétosztható.

A szénvagyon felbecslésében részt vett dr. PÁLFY MÓRIC Nagymányok, Váralja, Szászvár és Komló környékén, ROZLOZSNIK PÁL a Bakonyban, Ajka és Noszlop környékén, továbbá Nagybátony, Baglyasalja és Mizersfa vidékén, dr. SCHRETER ZOLTÁN a Bükkhegység déli oldalán és a borsodi medencében és dr. telegdi ROTH KÁROLY a Salgótarjáni szénterületen és Brennberg környékén, akik jelentéseiket a megbízás értelmében közvetlenül a m. kir. Kereskedelemügyi Miniszter Úrnak fogják előterjeszteni. A részletes felvételi munkát végző többi geológus 1924. évi munkájáról a következőkben számol be.

*

Dr. LIFFA AUREL a következőket jelenti **Fony és Régécke környékéről:**

„Az 1924. évben végzett geológiai felvételi munkálataim Fony, Mogyoróska s Régécke hegyvidékére s Vilmány, Vizsoly és Korlát községeknek a Hernád völgyével határos dombos területére terjednek ki.

Térszíni viszonyok. Térszíni kifejlődés tekintetében jelen területen túlnyomóan a hegység az uralkodó. Ennek felszíni kialakulása nagyjában az egész hegyvonulathoz alkalmazkodik. Gerincei teljesen ennek É—D-i csapásirányát követik. Némi eltérés csak ott mutatkozik, ahol a hegyrendszerbe nagyobb völgyek vágódtak s azt kisebb-nagyobb részekre tagolták. K felé haladva, a hegység mind inkább zárt tömeggé alakul kevesebb kúppal, de annál összefüggőbb és aránylag alacsonyabb gerincekkel. Minthogy a hegyvonulat e tájon való K—Ny-i szélessége a legnagyobb, a magmák feltörésének e helyen kellett legerősebbnek lennie. Alkatuk tekintetében a magmák itt is különbözők, amennyiben részben andezitek, részben riolitok alakjában törték fel s ömlöttek szét a felszínen. Míg azonban az előbbieket a bejárt területen a hegység fő zömét képezik, addig az utóbbiak inkább csak alárendelt szerepet játszanak.

A térszín kialakulásával kapcsolatban megemlíthető, hogy az eruptív tömegek Mogyorósán, a telkibányaihoz hasonló, kisebb kiterjedésű medencét zárnak körül, amely vizét nagyobb kerülővel bár, szintén a Hernádba vezeti.

A hegységet Ny felől kisérő dombos terület a Hernád völgye s a hegység között húzódó keskeny sávot alkot csak. 160—250 m között változó dombjai, kisebb-nagyobb megszakítástól eltekintve nagyjában — a hegységhez alkalmazkodó, É—D irányú vonulatba olvadnak.

A sík terület kizárólag a Hernád völgyére szorítkozik.

Geológiai viszonyok. A fentebbi terület geológiai alkotásában alárendeltebb mértékben üledékes, nagyobb mértékben eruptív képződmények vesznek részt.

Az üledékes képződmények: a fiatal harmadkor pannoniai vagy szarmata emelet rétegeihez tartozó szürke, kövületmentes agyaggal vannak a Korlát és Fony között fekvő Borspatak 1—2 feltárásában képviselve.

Nagyobb felszíni kiterjedésben találjuk a pleisztocén képződményeit lösz és nyirok alakjában kifejlődve. Előbbi a domboknak Hernád völgyével határos részeit, utóbbi a hegység tövében levőket takarja. Éles határt közöttük vonni alig lehet. De megtaláljuk az utóbbit az eruptív képződmények közvetlen fedője gyanánt is (Kisvárdá).

Még a pleisztocénhez kell sorolnom azt a horzsakőből, hidrokvarcitból

és andezitből álló törmelék is, amely Fony s Hejce között több helyen lelhető.

A holocén kizárólag a Hernád és a patakok egynémelyikének árterületére szorítkozik és agyaggal van képviselve.

A z e r u p t í v k é p z ő d m é n y e k : andezitekből, riolitokból és vulkáni tufákból állanak.

Az *andezitek* részben metamorfizált, részben ép féleségeikkel lépnek fel.

Első válfajukat a *zöldkövesedett* andezit képviseli. Felszíni kiterjedése csekély, amennyiben csak a Hutai völgy egy-két pontján, a Zabarlahegy tövében s a Bárdihegyre vezető mély út feltárásaiban fordul elő. Ez az andezitek legrégebbi tagja.

Az *ép andezitek* piroxén tartalmuk. Kifejlődésük többféle. Legjobban a szürke, majd vörhenyesbe hajló alapanyagúak vannak elterjedve. De találni ezeken kívül egész sötét, csaknem fekete alapanyagú tömött féleségeket is. Előbbiek alkotják e környék gerincinek legnagyobb részét, az utóbbiak pedig csak egyes pontokon Fony közelében lelhetők.

A *riolitok* jobbára apró likacsos, sejtés szövetű, kvarcos alapanyagú, sárgás, majd világosszürke színű féleségeikkel vannak kifejlődve. Meglehetősen mállottak. Felszíni kiterjedésük e helyen igen csekély, amennyiben csak a Régéci vár közelében levő Serfőzőhegy tetejére s a Zabarlahegy gerincére szorítkoznak.

A *vulkáni tufák* részben mint andezit-, részben mint riolittufák lépnek fel. Előbbiek a hegység nyugati részén Fony mellett szegik be az andezit kiömléseket, utóbbiak pedig nagyobb felszíni kiterjedésben Hejce, Korlát, Vizsoly közelében a terület dombos részein fordulnak elő.

Jellemző a riolittufákra, hogy e területen csaknem mindenütt kisebb-nagyobb mennyiségű horzsakövet tartalmaznak. Némely helyen a horzsaköököl nagyságú zárványokat alkot, ami a kőzetnek breccsiás szerkezetet ad.

Az eruptív képződmények során még ama posztvulkáni termékekről is kell megemlékeznem, amelyekkel a bejárt területen opál és kvarcit alakjában találkozunk.

Az *opál* — eltekintve ama kis *hialin* kiválásoktól, amelyek a Gönc és Fony között elterülő andezittufában csaknem lépten-nyomon található — nagyobb tömegben a geysirit kíséretében, mint a hőforrások egykori kovaszahidrát kiválása, két ponton: a Fony és Mogyoróska közötti hágón és a Régéci várhegy északi nyúlványán fordul elő. Színe mindkettőnek e helyeken fehér.

A kvarcit előbbinél gyakoribb és nagyobb felszíni kiterjedésben lép fel Fony, Korlát, Régécke és Huta közelében.»

*

Dr. LASZLÓ GÁBOR a fejemegyei Váli-völgy környékén eszközölt geológiai ujrufelvételről a következőket jelenti:

„Ez évnek még mindig rövidre szabott felvételi idejében a Váli-völgy középső szakaszának és környékének részletes ujrufelvételét eszközöltem. Bejárásaim Vál, Tordas, Kajászószentpéter, Martonvásár, Ráckeresztur, Baracska, Pusztá—Pettend, Pázmánd, Vereb és Acsa fejemegyei községek határaitra terjedtek ki, természetes folytatásaként előző évi hasonló munkámnak. Ezúttal egy teljes 1:25,000 méretű térképlapnak területét járhattam be, amit az ottani DRÉHER-féle uradalom főintézőség részéről élvezett támogatásnak köszönhettem.

A körülírt tájéknak domborzatát az ÉNy—DK irányban párhuzamosan futó hosszú, nagyobbára széleshátú dombsorok jellemzik, amelyek közt csupán két vízfolyás halad, aránylag tágas völgyekben, de minden mellékvíz nélkül, a Duna vonala felé, ú. m. a Váli víz és a Szt. László víz.

Geológiai korára nézve e halomvidék igen fiatal, mert az egész bejárt területen *pliocén*-kori üledékeknél idősebbekkel nem találkozunk, sőt a vízre történt mélyfúrások is csak ilyen korú rétegeket tártak fel.

Az alsó *pliocén* (*pannoniai — pontusi*) emelet itt túlnyomóan homokos, míg a felső *pliocén* (*levantei*) emeletet agyagosabb üledékek jellemzik.

A *pontusi* korú rétegekben csak kivételesen figyelhettem meg némi gyűrődést, illetve éppen mert azok túlnyomóan merő homokok, általában zavartalan helyzetet mutatnak. Mint a domborzatnak alapvető geológiai tagja, az alsó *pliocén* — mesterséges feltárásoktól eltekintve — a térszín legkimagaslóbb pontjain kerül a felszínre. Természetes kibúvásai rendszerint 150 m abszolút magasságok felett találhatók, hol laza homokkőpadokkal váltakozó csillámdús szürke homokok képében jelenik meg. Ilyen helyeket az igen sovány homoktalajok is jellemzik. E homokok kövületekben rendkívül szegények és a bennük helyenkint található szerves maradványok is rossz megtartásúak. Annál több bennük a mészgumó, melyek olykor meszes padokká tömörülnek. Ilyen *pontusi* homok kitermelése folyik: Vál határában a Pogányvár pusztától D-re, Tardos község É-i szegleténél, Martonvásáron az uradalmi téglavető szomszédságában, Ráckeresztur határában a Szt. László pusztá ÉNy-i tőszomszédságában, valamint a Szt. Miklós pusztától DK-re, végül Vereb község ÉK-i határában a Lisztes

Oldal nevű szőlőhegy D-i végénél. Utóbbi két helyen a pados homokkő mint silány épületkő is fejtés tárgya.

A levantei korú rétegekben már nagyobb a változatosság, mert valódi agyagokkal és márgákkal homokos agyagok, merő homokok és kavicsok váltakoznak. E rétegek helyzete általában vízszintes és a meredekebb domb-lejtőkön változatos feltalajukról is jól felismerhetők. A szóbanforgó rétegsor középső szintjaiban egy zsirostapintású, szürkéssárga agyagtelep követhető, melynek vastagsága 0.5—1.0 m közt változó. A legmélyebb szintájokban murva, ill. kavics is szerepel, de nagyobb elterjedésük csak az említett két folyóvíz kimosott völgyrészleteiben ismeretes. Valamennyi levantei korú réteg nagyobbára kőületmentesnek látszik, mert nem tekinthetők jellegzetesnek a kavicsokban másodlagos fekhelyen található elég nagyszámú régebbi korú, de erősen koptatott és töredékes kőületek.

A levantei korú agyagoknak csak négy kitermeléshelye érdemel említést, m. p. Vál és Martonvásár községek határaiban egy-egy téglavető, azután két kisebb agyaggyödör a Tordas község határában fekvő Erdő major (Gyalagonyás) mellett.

A pliocén legfiatalabb képződménye itt is a lösz, amely a körülírt területnek mintegy 90%-át borítja és a rajta képződött vályogtalaj adja meg e tájéknak nagy mezőgazdasági értékét. Míg a gyengén hullámos dombvidéken a lösz vastagsága csak ritkán haladja meg a 2 m-et, addig a völgypárkányokon, kivált pedig a Váli víz mentén 10—12 m-es természetes feltárásai nem ritkák. A löszben a jellegzetes fauna helyenkint igen bőséges, de nagy általánosságban ezen üledék is kevés szerves maradványt zár magába. Vályogvetésen kívül e kőzet itt kítűnő pinceásás lehetőségeit nyújtja.

A szóbanforgó terület hidrogeológiai viszonyaira jellemző, hogy bár a völgyekben mindenütt jó és bővizű ásott kutak vannak, a széles dombháton bő vízforrásokat csak 100—250 m mélységben lehet fúrással elérni és ilyen kutak is csupán a felszín alatt 16—20 m-ig felszálló vizet adnak. Mélyfúratú kutak vannak: Marianna pusztán (Vál), Kálazd pusztán (Tordas), Jenő majorban (Kajászsószentpéter), Csábor-, Kismarton- és Erdőhát-majorokban (Martonvásár).“

*

KADIC OTTOKÁR dr. jelenti **Döbrököz** vidékének földtani viszonyairól:

„Folytatva tolnamegyei részletes földtani felvételeimet 1924. évben a 20. zóna XVIII. rovat jelű térképlap ÉK-i negyedét jártam be teljes kiterjedésében. E lapnegyedre eső vidéket a kanyargó Kapos-folyó két

egyenlőtlen részre osztja, egy nagyobb, ÉNy-i egészen lapos, átlag 150—170 m magas és egy kisebb, DK-i magasabb, átlag 200—250 m magas dombságra.

A Dombóvár, Lepérdpuszta, Döbrököz és Kurd vidékén elnyúló lapos dombság kizárólag löszből épült fel, mely azonban csak kevés helyen legtöbbször mesterséges feltárásokban látható a vastag holocén humusz-takaró alatt.

A Kurd, Döbrököz, Mckényes és Mágócs vidékére cső magasabb dombság szintén túlnyomórészt löszből épült fel, a dombcsoport ÉNy-i, a Kapos völgye felé néző meredekebb partrészein azonban, pontusi üledékek és futóhomok vannak feltárva.

A *pontusi* lerakódások legnevezetesebb feltárásait Kurdon, a magasabb dombság alján találjuk. Az itteni házak udvarában jól feltárt pontusi korú üledékek váltakozva kékesszürke agyagból, kékesszürke és sárga homokból, homokos agyagból, márgából és vékony homokköpadokból állanak. Egyes rétegek igen gazdagok kőületekben, nevezetesen csigákban. Az itt feltárt lerakódások fokéletes rétegzést mutatnak s leginkább 5° alatt 8^h felé dőlnek. Ez a dőlés Döbrököz és Csibrák felé egyes kisebb feltárásokban változik.

A lösz helyenkint futóhomok váltja fel; ezt megtaláljuk a Kurd és Csibrák közötti lankás hegyoldalakon, továbbá a Döbröközzel szemben levő Szőlőhegyi völgy baloldali szakaszán s végül a Mágócs felé nyúló alacsony dombság területén.

A bejárt vidékhez tartoznak még a Kapos árteréből a dombok peremeihez simuló egynehány méter magas ó=alluviális *ártéri terraszok* és a Kapos újalluviális *ártere*."

*

MAROS IMRE jelentése 1924. évi felvételi munkájáról.

„Az 1924. év nyarán a Z. 19. Rov. XVII. DNy jelzésű 1:25000-es lapon kiegészítő tanulmányokat végeztem, a Z. 20. Rov. XVII. ÉNy jelzésű lapot pedig részletesen bejártam.

A terület geológiai fölépítésében résztvevő képződmények közül a felszínen, illetve a hozzáférhető föltárásokban a *pontusi*tól a *holocénig* terjedő rétegsor konstátálható. A *pontusi—levantei* kort túlnyomóan homokos üledékek képviselik, aránylag kevés és kicsiny föltárásban, melyekben kőületet nem találtam s így, bár a levantei rétegek jelenléte logikai szükségesség, — még mindig nem sikerült azokat a hasonló anyagú és szerkezetű pontusi képződményektől elválasztanom.

A lösznek itt is meg van a típusos, magaslati és a durvább anyagok időszakos közbetelepődése folytán réteges völgyi változata, mely nyirkos helyeken kékesszürke foltokkal tarkázott. Ennek magyarázatát 1919—1923. évi összevont jelentésemben igyekeztem adni. A lösz lerakódási idején belül klimaváltozás következett be, minek folytán átmenetileg erdő jelent meg a területen. Erről tanuskodnak a löszkomplexuson belül mutatkozó vörösbarna agygrétegek, melyeket bajos másképp értelmezni, mint a barna erdei talaj fosszilis B. szintje gyanánt. Szépen látható ez pl. a Mesztegnyő felől Gadányba ereszkedő mélyutak oldalában.

A lösznél fiatalabb képződmények közül nagy területeket foglal el, különösen Nagybjajom táján a futóhomok, mely minden valószínűség szerint nem egyéb, mint a pontusi — levantei homokos üledékek széltől borzolt, jellemző kupaczkokba és elnyuló hullámokba rakott felszíne. A legtöbb helyen megkötötték, többnyire erdei fenyővel és szőlővel.

Ami a vidék tektonikai viszonyait illeti, a pontusi — levantei komplexusban — tekintettel a diszkordáns=parallel szerkezetre és a lencsés településre, — kicsiny feltárásaimban a mi szokásos eszközeinkkel és módszereinkkel megbízható döléseket nem mérhettem.

A lösz és a futóhomok ilyen tanulmányokra szintén nem alkalmasak. Mégis, abból a feltevésből kiindulva, hogy a felszín vízhálózata a terület tektonikai viszonyaihoz alkalmazkodik, közvetve lehet bizonyos következtetéseket vonni. Nagyon feltűnő pl. hogy Kéthelytől Böhönyéig a nagyjából ÉNy—DK irányú völgyek, mielőtt a berekdepresszióba torkolnak, utolsó szakaszukkal horog módjára ÉK, sőt É felé fordulnak. A vízfolyásoktól körülölelt részeken helyenkint magaslati fekvésben mutatkoznak a pontusi — levantei homokok, ami gázkutató kollégáim fölfogása mellett szól, akik e helyeken brachiantiklinálisokat tételeznek fel.

A vízhálózat azonban nemcsak a tektonikát preparálja ki, hanem a jelenlegi mozgások irányát is jelzi. Kéthelytől DNy=ra, Baja pusztánál pl. a terület emelkedik, mert az erozió rohamosan hátrál, lejjebb pedig új árkok vágódnak a völgyeknek valamikor már szélesre feltöltött talpába, úgyhogy kb. $\frac{1}{2}$ m-es terraszok keletkeznek.

Érdekes megfigyelést tehettem a mállás különböző faktorainak hatására vonatkozólag. Mesztegnyőtől nem messze DNy=ra van egy kis feltárás, melynek egyik fala északnak, a másik délnek néz. A délnek néző falban az inszoláció és a lehülés folytonos váltakozása csodálatosan kipreparálta a szerkezetét. Minden legcsekélyebb durvább rétcsecske pontosan meglátszik a felszínen úgy, hogy az anyag szinte tortára emlékeztet, A csigák ellenben

elpusztultak, szétrepedeztek úgy, hogy csak gyér förmelékük található a felszínen. Ezzel szemben az északnak néző fal nyirkos, esőverte. A lemosott anyag cseppköre, vagy a gyertya csurgásaira emlékeztető alakzatokban borítja a felszínt, melyen semmiféle belső struktúra nem látszik (a rámosott anyag alatt sem), a csigák ellenben teljes épségben megmaradtak és nagy számban állnak ki a falból. A két falat mindössze néhány méter választja el egymástól, anyaguk föltétlenül azonos, csupán a különböző behatások folytán vált annyira eltérővé, hogy első pillantásra az egyiket homokos üledéknek, a másikat típusos lösznek lehetne venni. Későbbi megfigyeléseim igazolták, hogy olyan helyeken, ahol fák árnyéka nem zavarja ezeket a behatásokat, a szerkezet tényleg a délnek, — a kövületek pedig az északnak néző oldalon tanulmányozhatók jobban.

Talajtani tanulmányaim csupán eddigi megfigyeléseimre szolgáltatottak újabb adatokat, ezért ismételtek elkerülése végett 1919—1923. évi összevont jelentésekre utalok.“

*

VENDL ALADÁR dr. jelentése **Szentendre, Leányfalu, Dunabogdány és Pomáz környékéről:**

„A bejárt területet délen a pomázi völgy, kelet felől a Duna, északi oldalon pedig a felsőbogdányi patak határolja. Nyugat felé a tanulmányozott terület körülbelül addig a vonalig terjed, mely Sikaróstól a Kalbskopfig húzható meg. Pomáz határának nagy része azonban még hátra van.

A területet felépítő képződmények jó részben már ismertek. Azért e rövid összefoglalásban csupán csak e vidék néhány fontosabb tektonikai vonását domborítom ki. Mert bár a bejárt terület sokkal kisebb, hogysen általános jelentőségű és amellet részletes tektonikai képe kimérítően megrajzolható volna, mégis néhány fontos megfigyelés már most is rögzíthető.

A területet a déli oldalon a morfológiailag is eltérő alaphegység határolja, melynek tovább É feié következő részlete vetődés mentén lesüllyedt. Északkelet felé az alaphegység csak a Nagyszálon bukkanik ki a felszínen. A közbeeső területeket a harmadkori képződmények föltik ki.

Az említett törés mentén húzódik NyÉNy — KDK-i irányban a pomázi völgy, melynek jobboldalán meredeken emelkedik ki az alaphegység dachsteini mészköve. E völgy tehát éles tektonikai s morfológiai határ az andezitterület s az alaphegység között. Az alaphegységre 2—3^h dőléssel támaszkodnak a felsőoligocén, az alsómediterrán s az andezittufa rétegei,

miként a Messzaliahegy D-i oldalán, valamint a kiskovácsi majornál torkoló Holdvilágárok feltárásaiban látható.

A Kis- és Nagycsikóvár területén s általában a Messzaliahegytől É-ra levő területeken azonban az átlagos dőlés DDNy-i ($13-15^h$). Az alaphegységtől északra tehát egy *peremi szinklinális* alakult ki, melynek szárnyai elég meredek: a rétegek dőlése átlag 10^0-20^0 . E szinklinális tengelye a Messzaliahegyen húzódik keresztül kb. 8^h irányban; 20^h irányban áthalad a Gyopárforrás tájékán s a Holdvilágárok eredete tájékán. Ez a szinklinális bizonyosan még jóval tovább nyomozható nyugat felé s — bár e területet még nem jártam be, — az eddigi észlelések szerint a szinklinális fengelye valószínűleg a Dobogókőtől NyDNy-ra levő 690ϕ pont környékének irányában kreszendő.

E vonaltól északra a bejárt területen mindenütt átlagos DDNy-i és DNy-i dölést találunk, eltekintve csekély lokális eltérésektől ott, hol az andezittufa már eredetileg is erősen dőlt helyzetben rakódott le. Ezek a dölési viszonyok, illetőleg ez a tektonika a terület északi részének morfológiáján is visszatükröződik: A magasabbra kiemelkedő gerinceken az ÉÉK-i, illetőleg ÉK-i lejtő meredek, mert itt a rétegfekék bújnak ki (escarp, cuesta); ezzel ellentétben a DNy-i lejtő lankásabb, ezek a lejtők a réteglapok. Jól szembeűnnek ezek a viszonyok a Pismányon, a Tyukovác völgyében, a Kolevkán, a Manyás hegyen, a Nyergeshegyén, a Vöröskösziklák tetején, az Öregbükktetőn stb.

E mellett azonban e területen a Magyar Középhegységre jellemző *törések* is észlelhetők. A vetődések mentén azonban az elmozdulás aránylag csak kisebb fokú úgy, hogy a törések az általános csapás — dőlésirányokat lényegesen nem nagyon befolyásolják. Természetesen, hogy az andezittufával borított térszínen a törések kinyomozása gyakran eredménytelen marad. Csak ott észlelhetők valójában a törések, hol a tufa alatt levő mediterrán, vagy oligocén rétegek kibukkannak.

A legjobban feltűnő vetődések Tahi és Dunabogdány környékén észlelhetők; főként a Herrschaftsbach s a Felsőbogdányi patak feltárásai tanulságosak e tekintetben. A Herrschaftsbach — legalább is egy részén — törésvonalon halad. Szembeszökő pl. e patak völgyében a 225ϕ táján levő feltárás, hol a *pectunculusos* homok és a *pectenes* alsómediterrán homokkő egymás mellett helyezkedik el csaknem azonos dőléssel s a patak a vetődés vonalán folyik.

Mivel az andezittufák s az alattuk levő felső oligocén és alsó mediterrán rétegek dőlése általában ugyanaz, úgy látszik, hogy a leglényegesebb tektonikai mozgások nagy része az andezittufa lerakódása után ment végbe.“

Dr. VIGH GYULA jelentése a Gerecsehegység mezozoós képződményeinek geológiai felvételéről:

Az 1924. évben folytattam a Gerecse hegység mezozoós képződményeinek részletes tanulmányozását. Míg egyrészt kiegészítettem megfigyeléseimet és gyűjtéseimet az előző években bejárt területek azon részein, melyek részint a fiatal erdők sűrűsége, részint más okok miatt akkor bejárhatóak nem voltak, addig másrészt tovább haladtam munkámmal a Domoszló, Gerecsehegy, Bagolyhegy, Szőlhegy, Bányahegy vidékére. Megismételt gyűjtéseim és új megfigyeléseim révén sikerült az alsó liászbán a Gerecse hegységből eddig ismeretlen, új posidonomyás szintet kimutatni, mely sok *Terebratula nimbata* OPP.-t is tartalmaz. A Nagyeménkes, Kisgerecse és különösen a Törökbükk a fő előfordulási helye ezen szintnek.

Sikerült továbbá a Tölgyhádi kőfejtőben a dogger szarukő fölött települő és avval szorosan összefüggő tömött mészkőből gyűjtött *Peltoceras transversarium* QU. sp. alapján a Gerecse hegységre nézve ugyan csak új oxford emelet jelenlétét is kimutatni. Ezen adat kétségtelen bizonyítékot szolgáltatott már előző összefoglaló jelentésemben kifejezett azon föltevésem helyességére nézve, hogy a Gerecse hegység keleti részében a jura rétegek üledéksorozata folytonos a középső és felső doggert az alsó szarukő rétegösszlet képviseli, míg a fölötte települő mészkőpad már a malmba (oxford) tartozik. Az oxford *transversarium*-os mészkövet — bárha kövületmentesen — rendes rétegsorban még a Margithegyen és a Domoszló laposán is kimutathattam. Ezen kívül az egész jura, de különösen a dogger és a malm (titon) rétegek sok új előfordulási helyét figyeltem meg, csaknem minden előfordulási helyről gyűjtve több-kevesebb, különböző megtartású kövületet.“

*

Dr. TOBORFFY GÉZA folytatólagos jelentése Tolna-megyei részletes geológiai felvételéről:

„1924. augusztusában, az előző évben megszakított részletes felvételt Belecska, Keszöhidegkút, Szárazd és Gyöng községek környékén folytattam tovább.

Ez a terület lényegesebb eltérést nem mutat az északabbra fekvőtől, amennyiben itt is a lösz dominál; csupán Szárazd közvetlen közelében

találunk jelentékenyebb *pontusi*–*pannoniai* foltokat. Az itteni feltárások már kétségtelenül meggyőznek a kaposvölgyi agyagkibúvások pontusi voltáról.

A terület legmagasabb dombjait (Csernédtető 250 ⚔, Gyönkhegy 242 ⚔) is javarészen lösz borítja, de a lejtők alján látható típusos pontusi kibúvások bizonyítják, hogy a dombok gerincét az egykori pontusi penepőn roncsai alkotják.

A Kaposvölgy kanyargós lefutásában, a szélárnyékban lévő hegyorrokot kizárólag homok építi fel, amely tünethő arra következtetnek, hogy ez a homok sokkal inkább tekinthető vízholdta, diluviális üledéknek, mintsem autochton eredetű képződménynek, mert a pontikum kövületes agyagjai alatt jelentékeny vastagságban ismert fluviális homok a feltárt szelvényekben tetemes mélységben fekszik a felszín alatt.

Az eddig bejárt területen sehol sem észlelhetők olyan jól a pontusi rétegek, mint a Gyönkhegy ÉNy-i tövében, de különösen a gyönki országút melletti homokbányában, ahol a rétegek mintegy 6–7 méter vastagságban mesterségesen feltárattak. Az út mellett húzódó mély vízmosásban pedig a fentemlített rétegsort további 5 m mélységig követhetjük.

A szelvény félméteres humusszal kezdődik, mely alatt apró, le- gömbölyödött konkréciókkal zsúfolt homokos agyag található, körülbelül félméter vastagságban. Noha kövület nem akad benne, völgyi lösz-szerű habitusa folytán még összerosott, diluviális hordaléknak tekinthető.

Az utána következő zsiros kékagyagsáv azonban már kétségtelenül pontusi korú, mert lignites elválási lapjain elég szép számmal találni jellemző kövületeket.

A negyedik réteg kőzetanyaga leggyakrabban észlelhető kibúvásokban. Kövületet nem leltem benne.

Alatta zöldes árnyalatú, sötétszürke agyag települt, mintegy 25 cm vastagon. Ez is meddő.

Lefelé haladva újból félméteres, vasrozsdás agyag következik, élesen elkülönülve az alatta fekvő, nagy, meszes konkréciókkal telt homokos agyagtól. Ezek a konkréciók ágas-bogas, majd lepényszerű külsejűek és helyenkint annyira elnyomják a homokos-agyagból álló alapkőzetet, hogy összefüggő paddá tömörülnek. Noha külsejüket illetőleg teljesen olyanok, mint a dunaföldvár–paksi magas part hatalmas diluviális konkréciói, azokkal nem azonos képződmények, mert míg a Dunamentén számos *Succinea*-t, *Pupa*-t és embrionális *Helix*-et zárnak magukba, itt teljesen meddőknek bizonyultak. Az analógiát egyébként sztratigrafiai helyzetük eleve ki is zárja.

Alább, mintegy 30 cm-es agyagos, durva homokot találunk, melyet sötét, rozsdavörös, szabálytalan lefutású eresz hálóz be.

Ezt a réteget drappszerű homokos agyag követi, amely alatt hasonló vastagságban laza, erősen meszes homoksávot észlelünk, elmosódó vízszintes réteggéssel. Ez a laza, meszes homok mélyebb szintjében tömöttebbé válik és átmege az eléggé szívós, meszes kötőanyagú homokkőbe, melynek 15—20 cm-es padjai a vízmosásokban kiáll padkákként jelentkeznek.

Alattuk, — legalább is az említett föltárásokban, — jelentékeny vastagságú, fluviátilis szerkezetű, sárga homok áll szálban, jókora muszkovit pikelyekkel hintve.

Ugy vélem, hogy ez a homok nem borít nagyobb, összefüggő területet, hanem csupán egykori, pontusi mederkitöltésnek tekinthető. Erre valószínűleg egyébként a gyönki országút melletti mély árokban és a hidegkúti téglagyár mellett látható kibukkanása, ahol lencseszerű betelepülésével régi folyómeder keresztmetszetére emlékeztet.

A pontusi rétegek e helyen látszólag vízszintesen telepednek, valójában azonban kb. 2°-os dőléssel, a másutt észlelt állandó keleti iránytól eltérően ÉÉK felé lejtnek.

A Gerecnyés pusztánál torkoló oldalvölgyet tektonikailag vonalként fogom fel, mert az országút K—Ny irányú szakasza mentén kénytelen vagyok vetődést feltenni.

Az út déli oldalán levő homokbányában ugyanis, annak keleti szárnyán, a mindvégig enyhén dőlő rétegek, — valószínűleg a Gyönkhegy tömegéhez tartozó terület viszonylagos süllyedése következtében, — a vízmosás felé hirtelen aláhajlanak több, mint 12°-al térvén el a vízszintes siktól.

A beleszkai Sandbergről levezető, igen mély szakadékokban nem sikerült a régebbi felvételeken jelzett pontusi foltokat megjelölnem, csupán a vörösayag kiscsbszerű kibúvásait észleltem. Ezt az agyagot ugyan GULL V. a pontusi legfelső tagjaként tekintette, azonban néhai VOGEL társaságában végzett közös bejárásainkon kilúgzott erdőtalajnak ismertük fel, mely alatt nem egyszer agyagos homokból álló felhalmozódási szint észlelhető fantasztikus alakú mészkonkréciókkal, bennük jellegzetes diluviális faunával.

Éppen ezért bár ez a vörös agyag sokszor közvetlenül a pontusi agyagokon fekszik, annál jelentékenyen fiatalabbkori képződmény. A vörös agyag sztratigrafiai helyzetének téves megállapításában lelem egyik okát annak, hogy a «Tolnai dombvidék» régibb kutatói sokkal több helyen jelezték a pontusi kibúváásokat, mint azok valójában előfordulnak!

Hasonló a helyzet a Keszőhidegkút községbe vezető felső vízmosásban is. Itt is a vörösagyag alkotja a vízmosás talpát és csak közvetlenül a falú felélt mutatkozik kevés drappszinű agyag, melynek hovátartozása mindemelt kétséges.

Teljes biztonsággal pontusi rétegek csak a Keszőhidegkút-Gyöngyös állomás közelében tárulnak fel, ahonnan hosszabb megszakításokkal, az országút mentén, a szárazdi alvégig nyomozhatók.

A Majsza pusztától keletre eső 171-es dombról lehúzódo, mély «Horgos-ba» (ezen a vidéken ez a szakadékok gyűjtő neve!) legnagyobb sajnálatomra csak távcsövel tekinthettem le, mert annyira dágványos és bozótos, hogy bejárni lehetetlen.

Igy is megállapíthattam, hogy a mintegy $1\frac{1}{2}$ méter vastagságú diluviális vörösagyag alatt a pontusi rétegsornak ugyanazon szakasza áll szálban, amely a gyönki vízmosásban jól megfigyelhető.

A pontusi feltárások mélyebb pontjain, a rozsdasávos agyagokon bőséges víz fakad fel.

Két kisebbszerű feltárást találtam még a Csernédtető keleti gerincének északi tövében, ahol a kétségtelenül pontusi rétegek 4^0 -os dőléssel keletnek, illetve északkeletnek lejtnek.

A «Bojásérberg» 201 m-es előfokát karéjosan körülárkoló vízmosásban azonban csupán diluviális agyagokat konstatáltam, holott a régi térképek itt is nagyobb pontusi foltokat jeleznek.

A pontusi rétegek általában inkább a rétegfejeikkel buknak felszínre s ezzel magyarázható, hogy feltársaik mindig a meredekebb lejtőkön mutatkoznak és a dölések itt is, — mint azt az északabbra fekvő feltárásokban is megfigyeltem, — következetesen a hegység felé irányulnak.

A Kaposvölgy szeszélyes alakját a dombvidék saktáblaszerű töredezettsége credményezheti, mert lefutásában a föltehető NyDNY — KÉK, illetve ÉÉNY — DDK-i törés vonalakhoz alkalmazkodik.

Ezeket a táblás töréseket kinyomozni a vastag lösz lepel alatt hiába való lenne, de hogy megvannak, azt az egyébként nyugodt településű pontusi képződményeknek, — az Alföld leszakadásával indokolható, — szakaszonkinti felszínre emelkedése igazolja.“

*

Dr. FERENCZI ISTVÁN jelenti **Budakeszi, Nagykovácsi** vidékéről:

„Ez évi feladatomban a Budakeszi hegység azon részének térképezése volt, amely az ország szénkincsét tanulmányozó kartársak ez irányú felvéte-

lei és a budapest-székesfővárosi felvételek közé esik s, amely az eddigi felvételek során kimaradt a munkából a Budapest-Szentendre jelzésű, 1:75.000 méretű térképlap DNy-i részében. Így bejártam Pesthidegkút, Solymár, Budakeszi, Nagykovácsi, Budajenő és Telki községeknek a térképlapra eső részeit. A terület modernebb térképezése mellett a fősúlyt a geomorfológiai megfigyelésekre fordítottam s ezek alapján a budavidéki triászban elmosódott, lapos, ősi boltozatra emlékeztető elrendeződést mutathattam ki. Ez a tektonikai egység még a paleogén üledékek elhelyezkedésére is behatással volt. Ugyancsak a geomorfológiai vizsgálatok révén sikerült a paleogén tengerek nivóingadozásait megállapítani. E vizsgálatok szerint, az apróbb ingadozásoktól eltekintve az eocén elején megjelenő tenger élete területünkön a « budai márga » =val ér véget, miért is a budai márgát az eocénhez venném. Az eocén tengert az oligocén tengertől területünkön szárazföldi periodus választja el, amelynek üledékei jól kimutathatók területünkön is. Az újból előnyomuló tenger, a középső oligocén „hárshegyi homokkő”, abráziós breccsájával jelentkezik, a középső oligocén tenger hirtelen kimélyülését s előnyomulását a „hárshegyi homokkő”-nél fiatalabb „kiscelli agyag” jelzi. E megállapítások alapján az eddig egységesen alsó oligocénnek vett hármass rétegcsoport 3 egymástól távolabb eső szintbe kerül. A „budai márga” az eocén legfelső szintje lenne, az alsó oligocénbe kerülhet a szárazföldi periodus, a középső oligocén elejére a „hárshegyi homokkő”, a középső oligocén végére s a felső oligocénbe átnyuló lenne a „kiscelli agyag”. Ez a sorozat az oligocén eleji szárazföldi periodussal az eocén és oligocén határt is természetesen adja meg.“

*

Dr. EMSZT KÁLMÁN jelentése a kémiai laboratórum 1924. évi munkásságáról:

„A kémiai laboratórium munkássága az 1924-ik évben az országos szénfelvételekkel kapcsolatos szénvizsgálatok végzése volt főképpen. Ugyanis megvizsgáltuk az ország minden bányájából és a bányának minden rétegéből gyűjtött szén átlagpróbákat úgy kémiai alkatukra, mint kalorikus értékükre, kiterjesztettük vizsgálatainkat a szén kokszolhatóságára, bitumen és gáztartalmára is.

Ezenkívül folytattam az agyag- és cement gyártására alkalmas anyagoknak a vizsgálatát is, azonban e vizsgálatokat nagyban akadályozta világítógáznak kis kalorikus értéke, mert emiatt olvasztó kályháinkban a kísérleteket befejezni nem tudtam.

A budapesti hévforrások állandó megfigyelését megkezdtem és a margitszigeti artézi forrás elemzése után következni fog a többi források megfigyelése és vizsgálata is.

*

HORUSITZKY HENRIK jelentése a Rába és a Rápcza folyók mentén fekvő területen végzett munkálatokról:

„Az 1924. évben Győrmegyében, majd Sopron vármegye keleti szegélyén és Mosonmegye délkeleti sarkában folytattam a felvételeket, amely terület a 15. zóna XVII. rovat jelű térkép nyugati részére esik. A felvett területen a következő községek határai fekszenek: Árpás, Egyed, Pordány, Bodonhely, Csécsény, Szovát, Bagyog, Mérges, Rábatona, Enese, Kóny, Bezi, Fehértó, Sövényháza és Lébény.

Az észak — déli irányban húzódó terület mintegy kis medencét alkot, melynek déli pereme 120—125 m-es, északi széle mintegy 122 méternyire van a t. sz. f. A terület a Rápcza által szelt részén kb. 110 m magasan fekszik. Sövényháza és Mérges községek között húzódó részen a terület nagyon hepcsupás annak következtében, hogy a Dunába iparkodó, de általa visszszorított Rába és Rápcza vize összevissza szelte, majd az uralkodó északnyugat — délkeleti szél ugyanczen irányú, 5-6 méterrel kimagasló vonulatokban, számtalan megszakítással felépítette.

A területen ujabban fúrt több artézi kút szelvényei alapján az altalajban krózion kívül is bizonyos szinklinális észrevehető, amelynek legmélyebb pontja Dör — Pordány környékén található fel. Ezen hullámos település a levantei és a pontusi rétegekben konstatálható egészen 460 m mélységig, ameddig a furó lehatolt.

Az ismeretlen vastagsággal bíró *pontusi*, finom, csillámos homok és plasztikus, kékes agyagrétegek felett *levantei* korú könnyű, szürkés, sárgás, homokos és agyagos képződmények települnek, melyek vastagsága 80 — 100 m. Ennek fedőjét képező *pleisztocén* homok és kavics 60 — 150 m vastagságú a holocén üledék alig 1 — 3 méter. Lébénynél fekvő kavics ó- és középdiluviális, míg a déli részén, a Rába kavicsa az ó-alluviumig terjed. Érdekes a hatalmas kavics lerakódás között előforduló, két interglaciális korszaknak megfelelő 1 — 2 méter vastag barnás, tőzges réteg, majd a postglaciális,

fekete agyagos lápföld, amely sztratigrafiailag az ó-holocénba sorozandó. Ebből az időből kerülnek itt elő a magdelénien- vagy inkább az azylien korabeli kőkori ember kultúrmaradványai.

Amint változnak a geológiai képződmények, úgy változnak a pedológiai viszonyok a hidrográfiai viszonyokkal kapcsolatban. Más és más termőképességgel bíró felső termőtalajokat találunk más és más alsó talajon, dacára annak, hogy azok egy klimazonális övbe tartoznak. A pleisztocénkorú vonulatokon s a kimagasló buckákon homokos lösz és laza homok az uralkodó, ahol a felső talajnemek is homokosak. Sík területen a lösz takarója barnásszínű, kissé meszes laza vályog a vidék leghálásabb talajneme. A kavicsot főbnyire világos, barnás színű, homokos agyag fedi, elszórtan belekeveredett kavicssal, amely 10 — 80 cm vastag.

A mélyebb területek szélein több helyütt humuszos homokos agyag, lazább természetű réti agyag fordul elő, amely jó termőföldnek bizonyult. Alatta vagy közvetlenül kavics, vagy egy vékony sárgás színű agyagréteg fekszik. A mélyedményeket az elszikesedésre hajlamos sötétbarna, majd fekete színű agyag tölti ki, régi mocsárföld (lápföld). Ennek altalaja szürkés-sárgás, foltos kemény agyag, gyakran nádgyökerekkel átszőve, amely vizet keresztül nem bocsát. Ezért ezen területek öntözéséről való gondoskodás az ottani mezőgazdának a legszükségesebb teendői közé tartozik.

Kóny alatt, valamint Fehértó környékén kisebb tőzeges területeket találunk, amelyek azonban tőzeg kiaknázása szempontjából számításba nem jönnek. Valamivel több tőzegrre akadunk Lébény alatt, amely terület tulajdonképpen már Hanság keleti részét képezi. A tőzeg alatt közvetlenül kevés iszap fordul elő, majd homokos kavics, amely vízben bővelkedik. Vízre akadunk továbbá a levantei és pontusi homokrétegekben, amelyek ezen vidék artézi kútjait felszökő vízzel látják el.“

*

TIMKÓ IMRE felvételi munkájáról a következőket jelenti :

„A folyó év nyarán részletes agrogeológiai felvételt a 16. Zóna XXI. rov. ÉNy jelzésű lapon eszközöltem, csatlakozván előző évi munkaterületemhez. A bejárt terület Péczel, Maglód, Mende, Tápiósáp, Tápiószőlő és Kóka pestmegyei községek határaitra esett. A „Maglódi hát“ néven ismert dombos vidéknek a Rákos és Tápió patakok völgyei közé eső része mély vízmosásokkal szabdaltnak. A két völgy közé eső domboság a Duna-Tisza közötti vízválasztó egy részét alkotja. A vízválasztó vonal a Kopasz hegy, Bai temetés, Hársas és Hrabina (252—301-♠) tetőkön halad. A két

patakvölgy között elhúzódo dombok geológiai felépítésében fiatal harmadkori és pleisztocén képződmények vesznek részt, melyek a dombok közötti mély vízmosásokban igen jól tanulmányozhatók. Ilyen völgyek a maglódi Katona- és Alsó-Tápió völgyek D felé, a Péczeli és Losodi völgyek É felé. A fiatal harmadkori lerakodások homok, homokkő, homokosmárga rétegekből állanak. A homok szürke csillámos, laza szerkezetű vékonyabb homokkő lencsékkel. A homokos márga vékonyrétegű, leveles szerkezetű. A homokkő helyenkint vastagabb padokban is előfordul. Kövületeket e rétegcsoportban nem találtam, petrografiai teljes hasonlóságuk a Mácsa község határában jellegzetes pontusi—pannoniai kövületes fiatal harmadkori rétegekkel azonban meg volt állapítható.

A pleisztocén rétegcsoport mészkonkréciós vörösayag, — lösz és homokból áll. Az első mindenütt a fiatal harmadkori rétegek takarója. Számos helyen van feltárva. A mészkonkréciók benne sokszor konglomerátszerű kőtuskók. Teljesen hasonló képződmény ez az id. LÓCZY LAJOS által a Balaton vidékéről Somogy megyében leírt s általam még Tolna és Fehér megyékben tanulmányozott vörös agyaggal. Kövületet nem tartalmaz. A pleisztocén homok és löszrétegek, melyek e vörös agygrétegekre települtek, tekintélyes vastagságot érnek el s nagy felületi elterjedést is mutatnak. A Kóczán-pusztá és Alsó-Tápió völgyek közötti hát lösztakarója helyenként eléri a 10—15 méter vastagságot is. A lösz típusos, helyenkint homokos. Bőségesen tartalmaz löszcsigákat, de kevés fajszámmal. Homokossá lesz a hátság lösztakarója Maglód és Péczel határában, továbbá Tápióság községtől K-re, hol azután Kóka felé futóhomokba megy át. Jellegzetes talajtípusa gesztenyebarna színű, mezőségi típusú vályog, mely 30—70 cm vastagság között ingadozik. A homokos löszféleségen a vályog talaj is lazább, homokosabbá válik. Helyenkint az egykor erdőborította részen a jellegzetes mezőségi talaj degradálódott. A vályog talajtakaróból a mész kilúgozódott s a talajszelvény B. szintje vasas lett.

A pleisztocén homok durvább szemű és sötétebb színű, mint a pontusi—pannoniai s benne homokkő betelepüléseket sem találunk; típusos löszcsigát ellenben annál többet. Szelvényében az erdővel boritottság igen jól felismerhető. A felhalmozódási szint erősen vasas. Péczel és Maglód, továbbá Kóka községek határaiban nagy területet borít s mint átmeneti talajféleség a barna erdei- és mezőségi talajok között kezdetleges művelés mellett gyenge minőségű termő talajt ad.

A patakvölgyek réti képződményekkel borítottak, savanyú humuszos iszapos homok talajúak. Parti területük futóhomokbuckás.

A Rákos patak péczei szakaszán egy törésvonal konstatálható, melynek mentén számos forrás fakad 11°C vízzel; ugyancsak ezzel magyarázható meg a Rákos völgyének e szakaszán a számos artézi kút is, melyek 40 m-en belül hasonló hőfokú, bőséges jó ivóvizet adnak.

Területem lösz lerakódását számos helyen téglagyártásra használják fel.“

*

TREITZ PÉTER jelentése az 1924. évben végzett **agrogeológiai** munkálatokról:

„Az 1924. év nagy jelentőségű esztendő volt az agrogeológiai osztály történetében. Ez évben jutott ugyanis tudomására a magas Földművelésügyi Kormányának, hogy a mezőgazdaság gyakorlati igényei nem a régebbi geológiai alapon történt felvételek alapján szerkesztett, u. n. agrogeológiai térkép elégti ki, hanem az újabb irányú, u. n. általános természettudományi alapon álló talajtérkép, amelyben a felszíni és altalajvizek helyzete és minősége, a klíma és a természetes növényi takaró hatásai is érvényre jutnak. Az agrogeológiai térképen elsősorban a vidéknek geológiai képe domborodott ki, mert ennek kidolgozása volt a főfeladat. Az általános természettudományi alapon álló talajtérképen ellenben főként a talajminőségek tűntek ki, mert valódi talajtérkép készítése volt a főfeladat. Ezen a térképen a vidék geológiai szerkezete nem domborodott ki. 1911. óta a m. kir. Földtani Intézetben ilyen két fajta térképek készültek.

PÁLFY MÓRICZ dr. a m. kir. Földtani Intézetnek vezetésével megbízatván, elhatározta, hogy az agrogeológiai osztály munkásságát egységes alapra hozza. Hogy pedig arról meggyőződhessek, hogy melyik módszer a helyes, melyik módszert kívánják a mezőgazdasággal foglalkozó szaktudósok és tanárok, engedélyt kért a Földművelésügyi Minisztériumtól arra nézve, hogy egy értekezletet hívhasson egybe a Földtani Intézetbe, amelyen a gazdasági szakoktatás és a mezőgazdasági kísérletügyi intézmények kiküldöttei, továbbá egyéb meghívott szaktudósok vennének részt. Az agrogeológiai osztály tagjai az értekezleten bemutatnák a kétféle talajtérképezési módszert, felsorolva előnyeit és hátrányait és a meghívottak leadnák véleményüket, hogy melyik felel meg legjobban a mezőgazdaság igényeinek.

A Földművelésügyi Minisztérium belátván ennek a kérdésnek rendkívüli fontosságát, megadta az engedélyt. 1924. április havában összeült az értekezlet, melyen a Földművelésügyi Minisztérium kiküldöttei, valamint a következő főiskolák és intézmények delegátusai vettek részt: Mezőgazdasági főiskolák, Erdészeti főiskola, Kertészeti tanintézet, Pázmány-egyetem, József-műegyetem, Országos kémiai intézet, Országos növénytermelési kísér-

leti állomás, Országos szállészeti kísérleti állomás, Magvizsgáló állomás, Meteorológiai és földmágnességi intézet. Összesen 18 delegátus és 6 meghívott vendég.

A tárgyalások két napon át tartottak és a következő eredménnyre vezettek:

PÁLFY MÓRICZ dr., az intézet vezetője összefoglalta a felszólalásokban elhangzott kívánságokat és azokat egy bő jelentésben küldte fel.

PÁLFY M. dr. úr által felterjesztett jegyzőkönyvből (l. igazgatósági jelentést) kitűnik, hogy az értekezleten résztvevő szaktudósok és tanárok abbéli kívánságait fejezték ki, hogy a természettudomány főbbi ága is egyenlő mértékben vételessék tekintetbe: klimatikai, botanikai, hidrológiai vizsgálatok eredményei éppen úgy közöltesse benne, mint az ásványtani és geológiai vizsgálatok eredményei, mert az erdészeknek és a mezőgazdáknek a felszíni és a talajvizek mozgásának megismerésére, továbbá a klíma, a természetes növényzet ismeretére még nagyobb szüksége van, mint a vidék geológiai alakulatának és a föld ásványtani összetételének megismerésére. Különösen áll ez az Alföldre, mely területre nézve Csonkamagyarországnak nagyobbik fele.

Csodálatos véletlen, hogy ez a magyarországi értekezlet tanácskozása ugyanazokat a kívánságokat nyilvánította, mint néhány héttel utóbb Rómában ülésző IV. nemzetközi agrogeológiai konferencia (május 22—20.).

Az agrogeológiai konferenciák kezdetben a geológiai alapon álló intézmények kezdeményezésére hívták össze. Az elsőt a m. kir. Földtani Intézet hívta össze Budapesten, 1909-ben. A második a Stockholmban ülésző nemzetközi geológiai kongresszus alosztályaként tartatott meg. A harmadik, melyet a világháború miatt csak 12 évvel a második után lehetett megtartani, 1922-ben Prágában ülészett. Ez már eltért a geológiai alaptól és inkább az általános természettudományi alapra helyezte a fősúlyt és ezt az irányváltozást nevével is kifejezni kívánta. Ez a konferencia már nem «agrogeológiai konferencia» nevet viseli, hanem «pedológiai konferencia» név alatt szerepelt.

A negyedik nemzetközi konferencia három évvel utóbb Rómában ült össze. Ez volt eddig a leglátogatottabb. Rómába a világ minden államából érkeztek kiküldöttek, ezzel is jelezve, hogy a talajvizsgálatok iránt minden államban nagy érdeklődés nyilvánult meg. Ez a konferencia már egyhangúan kimondotta, hogy ma már a talajtan tárgyköre olyan nagy, az érdeklődés a talajtan egyes ágai iránt olyan széleskörű, hogy a tárgyalásokat már nem lehet egy konferencia szűk keretébe beleszorítani, hanem egy nagyobb

kiterjedést biztosító kongresszus tárgyalásaiban lehet csak őket elvégezni. Ezért azután a negyedik nemzetközi konferencia Rómában elhatározta, hogy ezentúl nem konferenciákat, hanem kongresszusokat fognak tartani, melyeknek neve ezentúl sem agrogologiai, sem pedig pedologiai, hanem egyszerűen talajtani kongresszus lesz. Ezzel a fel fogással egybehangzóan történt az a határozat is, hogy elkészítendő Európa átnézetes talajterképe és ami fontos, természetesen nem geológiai alapon, hanem általános természettudományi alapon. Ezen a IV. nemzetközi talajtani konferencián kimondották, hogy a geológiai térképek nem alkalmasak arra, hogy a talajtani térképeknek alapul szolgáljanak. Erre a legbiztosabb és a gyakorlati igényeknek legjobban megfelelő alapot szolgáltatnak a klimatikai és növényföldrajzi térképek.

Ezen az ülésen alakult meg a nemzetközi talajtani társaság is, mely egybefoglalja az egész világon élő, talajtan iránt érdeklődő tudósokat.

A IV. nemzetközi talajtani konferencia tehát megerősítette azoknak a határozatoknak a helyességét, amelyet a magyar agrogeológusok és mezőgazdasági szaktudósok értekezletükön, függetlenül ettől a nemzetközi konferenciától, néhány héttel annak ülésezése előtt meghoztak.

Az agrogeológiai osztály egyéb munkái.

Térképezés; átnézetes felvétel. Magyarország átnézetes talajterképeinek munkálatait 1911. évben kezdtük el s a külső felvételek 1919. évben fejeződtek be. Ezután már csak a felvételek anyagának egy térképlapon való ábrázolásán dolgoztam s ezt a munkát 1924. évben sikerült elvégeznem. Az 1924. évi IV. nemzetközi konferenciára már kivihettem a kész térképet s ott az V. bizottság a térkép ábrázolási módját megfelelőnek találta s azt Európa készülő átnézetes talajterképehez alapul elfogadták.

Részletes talajfelvételek. Az 1922. évben megkezdett részletes talajtani felvételeket folyó évben is folytattam, különösen Karcag és Cserna: jor m. kir. Kisgazda-képző iskolák gazdaságának talajterképén dolgoztam.

Szikestalaj vizsgálatok. Június hónapban tartották meg Szarvason TESCHEDIK SAMUEL emlékünnepelet, mely alkalommal előadást tartottam a szikes talajok száraz úton való megjavításának lehetőségéről. Szarvason TESCHEDIK SAMUEL egykori tanítványainak unokái 16.000 kat. holdnál nagyobb kiterjedésű területet javítottak meg. Szükségesnek mutatkozott, hogy Szarvas határában a még ősi állapotban lévő szikeseket, valamint a meg-

javított területek talajait is megvizsgáljuk, hogy bizonyosságot szerezhessünk arról, hogy a szarvasi szik minő természetű és hogy milyen következtetéseket lehet venni a szarvasi szikjavításból az ország többi vidékén fekvő szikések megjavítására nézve.

A felvételeket SCHERF EMIL dr. m. kir. vegyész és PINKERT ZSIGMOND biológus vegyész urakkal együtt végeztük el. A felvételek eredményeiről az «Állandó Talajjavító Bizottság» ülésén számoltam be. A jelentés sajnos eddig nyomtatásban nem jelent meg, bár publikációja a szikes talajok javítása ügyében rendkívül fontos volna.

Talajvizsgálatokkal foglalkozó magyar szaktudósok szereplése a IV-ik nemzetközi talajtani konferencián Rómában.

A magyar szakemberek közül hatan tartottak előadást; ezen kívül még 2 munkát küldtek be és összesen 8 magyar tudós 14 munkával szerepelt. Alulírott a IV. és V. nemzetközi bizottságnak tagja három előadást tartottam. A IV. bizottságban — Die Bodenregion im geschichtlichen Ungarn und die Stellung der Hauptbodentypen zu der allgemeinen Bodenklassifikation,» — az V. bizottságban «Die Verbreitung der Alkaliböden im Grossen Ungarischen Tieflande» — továbbá egy másodikat «Die übersichtliche klimazonale Bodenkarte von Ungarn» címmel és bemutattam a hozzá való térképet.

Ezen kívül résztvettek a konferencián 'SIGMOND ELEK dr., műegyetemi r. ny. tanár, aki a II. nemzetközi kémiai bizottságnak volt az elnöke (4 munkával), DICENTY DEZSŐ dr., a m. kir. Országos Szóllészeti és Borászati Kísérleti Állomás igazgatója, KREYBIG ALAJOS dr., biológiai állomás igazgatója Nógrádsurányban. BALLENEGGER RÓBERT dr. műegyetemi m. tanár, SCHERF EMIL m. kir. vegyész (mindannyian egy-egy munkával).“

* * *

Az intézethez érkezett fontosabb iratokról dr. MARZSÓ LAJOS titkár a következőkben számol be.

„A.) Személyi ügyek.

SZONTAGH TAMÁS dr. m. kir. udvari tanácsos, aligazgatónak a Kormányzó Úr Ö Főméltósága július 29-én Budapesten kelt magas elhatározásával az igazgatói címet kegyesen adományozta. Földmív. min. 5360/eln. sz. rend. (257).

PÁLFY MÓRIC dr. m. kir. főbányatanácsos- főgeológust a debreceni Tisza István Tudományos Társaság tagjává választotta.

EMSZT KÁLMÁN dr. m. kir. főgeológus-vegyészt, a Budapesti Mérnöki Kamara választmányi tagjává, az Országos Balneologiai Egyesület pedig igazgató-tanácsának tagjává választotta.

KADIC OTTOKÁR dr. m. kir. főgeológus magántanári minősítése a « g e r i n c s e k ö s l é n y t a n á - r a » kiterjesztetik.

BALLENEGGER RÓBERT dr. m. kir. osztálygeológust a Földművelésügyi Miniszter 1160/eln. XI.—1. 924. szám alatt kelt rendeletével a Budapesti m. kir. Kertészeti Tanintézethez tanárrá nevezte ki.

FERENCZI ISTVÁN dr. I. o. geológust a Földművelésügyi Miniszter 1617/eln. IX.—B. számú rendeletével osztálygeológussá nevezi ki.

TOBORFFY GEZA dr. m. kir. osztálygeológust a Földművelésügyi Miniszter dec. hó 23-án kelt 7025 eln. számú rendeletével 1925. évi június 30. napjával létszámcsökkentés végrehajtásaképen ideiglenes nyugalomba helyezi (363).

MARZSÓ LAJOS intézeti titkár a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem bölcsészeti karán doktori oklevelet nyert.

REITHOFER KÁROLY m. kir. térképrajzoló, ki a világháborúban elesett, a gödöllői kir. Járásbírság 1914. évi szeptember 5. napjának éjjeli 2 órájával holtak nyilvánítja.

KEMÉNY GÁBOR ny. m. kir. altiszt február hó 20-án elhunyt.

ERDÉLYI BELA laboráns július hó 26-án elhunyt.

SZEDLYÁR ISTVÁN I. o. műszaki altiszt 1924. június végével végleges nyugdíjba helyeztetett. (181).

KELEMEN JÁNOS I. oszt. műszaki altisztet a Földművelésügyi Miniszter Úr augusztus 21-én kelt 76487/IX.—B. sz. alatt kelt rendeletével az Országos Mezőgazdasági Üzemi Intézettől a m. kir. Földtani Intézethez helyezi át. (261).

KELEMEN JÁNOS I. oszt. műszaki altisztet a Földművelésügyi Miniszter Úr december hó 23-án 7022/eln. számú rendeletével 1926. évi június 30. napjával létszámcsökkentés végrehajtásaképen ideiglenesen nyugalomba helyezi (364).

B. Hivatalos szakvélemények.

a.) Használható közetanyagok kutatása és vizsgálata.

G a l g a m á c s a i kőbányának geológiai szempontból való helyszíni vizsgálatát a m. kir. gödöllői Erdőhivatal részére végezte PÁLFY MÓRIC DR. (88.)

B u d a p e s t S z é k e s f ő v á r o s n a k Óbudánál a Margit-szigeti forrás védőterületén szénre való mélyfúrás ügyében a budapesti m. kir. Bányakapitányság kérelmére véleményt mond PÁLFY MÓRIC dr. (259.)

b.) Hidrogeológiai kutatások, tanulmányok.

G y ö n g y ö s v á r o s által a tűzoltólaktanya és fegyintézeti fiók-bérháza számára tervezett artézi kút tervcineke geológiai szempontból való véleményezését, a miskolci m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére végezte LASZLÓ GÁBOR. (36.)

V e c s é s k ö z s é g előjárósága által tervezett artézi kút ügyében helyszíni szemle alapján véleményt ad TIMKÓ IMRE. (39.)

SZEMERÉDI DÁNIEL szanki lakos birtokán tervezett artézi kútfúrás ügyében a Földművelésügyi Miniszter rendeletére véleményt adott HORNSITZKY HENRIK. (57.)

H o r v á t f i T e s t v é r e k é s T á r s a i Kunszentmártoni lakosok által kérelmezett artézi kútra vonatkozó terveket a m. kir. debreceni Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR. (62.)

L a c t o s e r t. kaposvári cég artézi kútfúrása ügyében beadott kérelmét a pécsi m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR. (65.)

A v á c i m. kir. országos fegyintézet udvarán tervbe vett artézi kút ügyében a m. kir. Igazságügyi miniszterium részére véleményt mond PÁLFY MÓRIC. (83.)

C S I L L A G B É L A és M Á R T O N rákóczi-falvai lakosok vízügyében a debreceni m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR. (109.)

H A L M O S R Ó B E R T budapesti lakos kútépítési kérelmét geológiai szempontból a budapesti m. kir. Bányakapitányság részére véleményezte PÁLFY MÓRIC. (110.)

P i l i s v ö r ö s v á r M á v. állomás vízügyében a Máv. igazgatóságának kérelmére helyszíni szemlén részt vett és véleményt adott ROZSNIK PÁL. (111.)

K U R U S A G E R G E L Y püspöklelei lakos artézi kútja ügyében a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal és Csanád vármegye alispánjának kérelmére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR. (116.)

M a k ó r t. város-tól az Igácsi és Rácz utak kereszteződésénél, valamint a Hosszú és Paradicsom utcák kereszteződésénél, a Batthány-és Aradi utcáknál, Sirkert- és Kisfaludy utcáknál, Közvágóhíd udvarán, a Liget- és Vámbéry utcáknál lévő artézi kútjai ügyében Csanád-Arad-Torontál megyék alispánjának kérelmére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR dr. (155, 156, 157, 158, 159, 160.)

SZABÓ ISTVÁN csongrádi lakos gyójai birtokán tervezett artézi kút ügyében Csongrád vármegye alispánjának kérelmére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR dr. (163.)

TOROK BALINT, ROSTÁS JÓZSEF, IFJ. FEJES LAJOS hódmezővásárhelyi lakosok birtokán tervezett artézi kutak ügyében a hódmezővásárhelyi polgármester kérelmére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR.

L a k á s é p í t ő és t e l e p í t ő Rt. pezsztentlőrinci vízmunkálatainak engedélyezése ügyében véleményt ad Pest-Pilis-Solt-Kiskunvármegye alispánja kérelmére LASZLÓ GÁBOR. (175.)

BALOGH GYULA fiszaföldvári lakos artézi kútjára vonatkozó kérelmének véleményezését a debreceni m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére vezte LASZLÓ GÁBOR dr. (188.)

Id. PÁL JÁNOS és ifj. PÁL JÁNOS hódmezővásárhelyi lakosok által kerekgyházai birtokukon létesített artézi kút ügyében adott véleményt Csongrád vármegye alispánjának megkeresésére LASZLÓ GÁBOR dr. (194.)

M a k ó r t. v á r o s n a k a Zrinyi-utcai artézi kútra kért engedély tárgyában Csanád-Arad-Torontál vármegye alispánjának megkeresésére véleményt ad LASZLÓ GÁBOR dr. (195.)

Özv. SZOIBIR JÓZSEFNÉ makói lakos vízügyében Csanád-Arad-Torontál vármegye alispánjának megkeresésére véleményt ad LASZLÓ GÁBOR dr. (196.)

TASSI SÁNDOR és Társai szolnoki lakosok artézi kútja ügyében beadott kérelmét a debreceni m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (208.)

A S a s a d h e g y i v i z e k levezetése ügyében Budapest székesfőváros polgármestere megkeresésére véleményt adott PÁLFY MORIC dr. (209.)

DIÓSZEGI SÁNDOR hódmezővásárhelyi lakos artézi kút fúrás tárgyában beadott kérelmét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (223.)

Özv. SZÉLL SÁNDORNÉ makói lakos artézi kútja engedélyezésének iratait a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (224.)

SZÜCS ERNŐ hódmezővásárhelyi lakos artézi kútja iránti kérelmét a budapesti Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (225.)

PITI LAJOS szentesi lakos artézi kútja ügyében beadott kérelmét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (226.)

A szentesi Zsoldos Gőzmalom Ipartelep és

Kereskedelmi Rt. kérvényét a szikháti birtokon tervezett artézi kút tárgyában a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (227.)

VAJNA Testvérek zsákai lakosok artézi kút iránti kérelmét, a debreceni m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (231.)

REISNER EDE cég «Első Gyulai Gőzmalom» telepén létesítendő artézi kútja ügyében a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményt adott LASZLÓ GÁBOR dr. (247.)

DOSA ERNŐ turai lakos, gőzmalom tulajdonos artézi kút fúrás iránti kérelmét véleményezi a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére LASZLÓ GÁBOR dr. (249.)

LABDY ÁKOS szeged-szentmihálytelki lakos artézi kútja ügyében a budapesti Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR dr. (251.)

RUSZ JAKAB és LIPÓT gyöngyösi lakosok artézi kútja ügyében kelt iratokot és terveket a miskolci m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (258.)

ÓZV. FARKAS ANTALNÉ szentesi lakos tervezett artézi kútja ügyében a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR dr. (268.)

Kaposvári pala és cementárúgyár tervezett artézi kútjának ügyében a pécsi m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményt mond LASZLÓ GÁBOR dr. (270.)

SZEMERÉDY DANIEL szanki lakos artézi kút engedélyezése iránti kérelmét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (276.)

BECSEY JÓZSEF szegedi Kisszillért dülöbéli artézi kútja ügyében a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményt ad LASZLÓ GÁBOR dr. (276.)

ELEK IMRE hódmezővásárhelyi lakosnak artézi kút iránti kérelmét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (280.)

BARTA SÁNDOR földéaki lakos artézi kútja iránti kérelmét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal részére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (283.)

A tiszaföldvári II. Artézi Kúttársaság új kút iránti kérelmét a m. kir. debreceni Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (284.)

B. TÓTH LAJOS és Társai túrkevei lakosok artézi kútja ügyében kelt iratokat véleményezi a debreceni m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére LASZLÓ GÁBOR dr. (305.)

T a k s o n y k ö z s é g tervezett artézi kútjának ügyében helyszíni szemle alapján előjáróság kérésére véleményt ad TIMKO IMRE. (327.)

S z e n t L u k á c s F ü r d ő r. t. fürdője főforrásának tisztítási, ill. furási munkálatai engedélyezése ügyében tartott védőterületi tárgyaláson véleményyt mondott PÁLFY MÓRIC dr. (341.)

S z e g e d s z a b. k i r. v á r o s Templom téren tervezett artézi kútja ügyében a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményt adott LASZLÓ GÁBOR dr. (343.)

B. KOVÁCS JÓZSEF hódmezővásárhelyi lakos artézi kút furása tárgyában beadott kérvényét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (344.)

P e s t u j h e l y k ö z s é g artézi kút engedélyezése tárgyában benyújtott kérelmét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (341.)

K ö r ö s = T i s z a = M a r o s i á r m e n t e s í t ő t á r s u l a t n a k artézi kút engedélyezése tárgyában benyújtott kérvényét a budapesti m. kir. Kultúrmérnöki hivatal megkeresésére véleményezte LASZLÓ GÁBOR dr. (347.)

c.) Agrogeológiai vizsgálatok.

H a j d ú d o r o g határának talajtérképéről és agrogeológiai leírásáról jelentést ad a Földm. min. rendeletére TREITZ PÉTER (272.)

Földművelésügyi miniszter 76.953/IX. a. sz. a. kelt rendeletével elrendeli a szarvasi szikes területek tanulmányozását és költségeket folyosít. A tanulmányokat végezte TREITZ PÉTER. (272.)

Körös- Tisza- Maros-ármentesítő és belvízlecsapoló társulatnak szikes talajok javítására vonatkozó kérdésére felvilágosítást ad TREITZ PÉTER. (326.)

d.) Vegyelemzések.

5 h o m o k m i n t a elemzése a m. kir. Pénzügyminisztérium részére. (2.)

2 t a l a j m i n t a mésztartalomra való elemzése József kir. herceg Öfensége uradalmainak és javainak Központi hivatala részére. (8.)

F o r r á s v í z e l e m z é s e a m. kir. Pénzügyminisztérium részére. (134.)

D o l o m i t e l e m z é s a miskolci m. kir. Erdőhivatal részére. (169.)
A vegyelemzéseket végezte EMSZT KÁLMÁN dr.

e.) Vegyes geológiai természetű vizsgálatok.

Pasaréten elterülő D r a s c h e = f é l e t e l e k geológiai bejárását és a talajcsuszamlások kérdésében való véleményezést a m. kir. Vallás- és Közoktatásügyi miniszter részére végezte ROZLOZSNIK PÁL.

C.) Ajándékok és gyűjtemények.

Budapest köszénbánya rt. három millió koronát, a Borsodi Bányatársulat egymillió koronát adományoz az Intézet kiadványaira, a Borsodi Bányatársulat igazgatósága, Rudabánya kiadványokra újabb négy millió koronát adományozott, továbbá, a Rimamurány – Salgótarjáni Vasmű Rt. igazgatósága három millió koronát adományozott. Fogadják áldozatkészségükért e helyen is leghálásabb köszöncünk nyilvánítását.

Külföldi paleontológiai gyűjtemény SZONTAGH TAMÁS dr. ny. igazgató ajándéka. (206.)

Salgótarjáni mediterrán rétegekből származó e m l ő s f o g a k és á l l k a p o c s t ö r e d é k e k RÓTH FLORIS bányászati főtanácsos ajándéka. (286.)

Az 1920—23. évről szóló Évi jelentésben a 25. oldalon az ajándékok között szereplő 52 darab olaszországi kőzetkocka nem dr. ZIMÁNYI KÁROLY osztályigazgatónak, hanem a Magyar Nemzeti Múzeum Őslénytani osztályának ajándéka, továbbá ugyancsak az ajándékok között szereplő LAMBRECHT KÁLMÁN-tól Délolaszországban gyűjtött anyag z o o l ó g i a i és nem geológiai anyag, amit ZIMÁNYI KÁROLY dr. o. igazgató úr kérésére készséggel helyre igazítottunk.

D.) Egyéb intézeti ügyek.

Az Intézet részt vesz a IV. a g r o g e o l ó g i a i kongresszuson, melyre TREITZ PÉTER főbányatanácsos, főgeológust küldi ki az Intézet képviselőjében. (13.)

A t e r m é s z e t v é d e l e m és a t e r m é s z e t i e m l é k e k f e n n t a r t á s a érdekében február hó 4.-ére összehívott értekezleten az Intézet képviselőjében PÁLFY MÓRIC főbányatanácsos, főgeológus vesz részt. (18.)“